

GEOGRAFSKI OBZORNIK

LETO 2017 LETNIK 64 ŠTEVILKA 2

Opredeleževanje, kaj je
mestno in kaj podeželsko

Oživitev in nadgradnja
tematskih pohodnih poti

Spreminjanje kulturne
pokrajine gorskih vasi na
Japonskem zaradi obrobnosti

GEOGRAFSKI OBZORNIK

strokovna revija za popularizacijo geografije

Izdajatelj: **Zveza geografov Slovenije**, p.p. 306, 1001 Ljubljana

Za izdajatelja: **Igor Lipovšek**

ISSN: **0016-7274**

Odgovorni urednik: **Blaž Repe**

Uredniški odbor: **Dejan Cigale, Primož Gašperič, Mojca Ilc, Drago Kladnik, Miha Koderman, Irena Mrak, Miha Pavšek, Anton Polšak, Irma Potočnik Slavič, Tatjana Resnik Planinc, Uroš Stepišnik, Ana Vovk Korže in Igor Žiberna**

Upravnik revije: **Primož Gašperič**

Terminološki in jezikovni pregled strokovnih člankov: **Drago Kladnik**

Elektronski naslov uredništva: **geografski.obzornik@gmail.com**

Medmrežje: **<http://zgs.zrc-sazu.si/sl-si/publikacije/geografskiobzornik.aspx>**

Tisk: **Collegium Graphicum d.o.o.**

Naklada: **600 izvodov**

Cena: **2,7 €**

Transakcijski račun: **02010-0014166331, Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana, Trg republike 2, 1000 Ljubljana**

Izid publikacije je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Izhaja 4-krat letno kot enojna ali dvojna številka.

Geografski obzornik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod.

Uredništvo si pridružuje pravico do (ne)objave, krajsanja, delnega objavljanja prispevkov v skladu z uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Prispevke pošljite natisnjene in po elektronskem mediju na naslov in elektronsko pošto uredništva. Poslanih prispevkov ne vračamo. Revija je vključena v SCOPUS.

GEOGRAPHIC HORIZON

professional magazine for popularization of geography

Publisher: **Association of Slovenian Geographers**, p.p. 306, 1001 Ljubljana, Slovenia

For the publisher: **Igor Lipovšek**

ISSN: **0016-7274**

Responsible editor: **Blaž Repe**

Editorial board: **Dejan Cigale, Primož Gašperič, Mojca Ilc, Drago Kladnik, Miha Koderman, Irena Mrak, Miha Pavšek, Anton Polšak, Irma Potočnik Slavič, Uroš Stepišnik, Ana Vovk Korže and Igor Žiberna**

Administrator: **Primož Gašperič**

Terminology and language review of professional articles: **Drago Kladnik**

E-mail: **geografski.obzornik@gmail.com**

www: **<http://zgs.zrc-sazu.si/sl-si/publikacije/geografskiobzornik.aspx>**

Print: **Collegium Graphicum**

Price: **2,7 €**

Number of copies printed: **600 copies**

Bank account: **02010-0014166331, Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana, Trg republike 2, 1000 Ljubljana, Slovenia**

The magazine is indexed in SCOPUS.

This publication was co-financed by the Slovenian Research agency.

Fotografija na naslovnici:

**NEKDANJA INFORMATIVNA TABLA
OB CERKVI SVETEGA URBANA**

Avtor fotografije:

BARBARA GORNIK

4

Peter Kumer

Opredeljevanje, kaj je mestno in kaj podeželsko

14

Barbara Gornik

Oživitev in nadgradnja tematskih pohodnih poti

24

Ivana Moguš Yamada

Spreminjanje kulturne pokrajine gorskih vasi na Japonskem zaradi obrobnosti

35 Recenzija vodnička Slovenija VII •

36 Zborovanje slovenskih geografov –
festival geografije • 38 Priznanja ZGS

Nova prijateljstva

Leto 2017 je zakorakalo v svojo jesen. Ker ga ni še konec, ga ne bomo ocenjevali in delali povzetkov in bilanc. Pa vendar lahko rečemo, da si ga bomo (ali bi si ga vsaj morali) zapomniti po osrednjem, slovenskem, geografskem dogodku, Zborovanju slovenskih geografov. 22. po vrsti. Veliko se jih je v tem času nabralo. Prekolovratili, pretresli in proučili »smo« dobršen del Slovenije. Od prvega kongresa v Kamniku leta 1952, preko zborovanja (ki je prvo nosilo obstoječe ime) 1973, v Rogaški Slatini, do zadnjega, letos septembra v (ponovno, po 63 letih) Mariboru.

Ko sem pred več kot četrto stoletja začel podrobneje spoznavati geografijo in izvedel za dogodek, ki mu pravijo Zborovanje, sem si še pod vtisom socializma to predstavljal kot nekaj veličastnega. V ozadju rdeč, naguban in težak gledališki zastor, na katerega je pritrjen slovenski grb. V kotu stojijo prapori. V ospredju dolgo omizje, kjer sedijo razni Meliki in Ilešiči, ki z zanimanjem poslušajo, kaj ima za povedati bodisi Franc Lovrenčak, Igor Vrišer ali Darko Radinja. Vsi so v temnih oblekah s kravatami. Nekateri kadijo (!!!). V prvi vrsti sedijo vsi moji takratni profesorji (ne, nobene ženske ni bilo), za njimi nepregledna množica geografov in geografinj. In jaz to opazujem od daleč. Kot tisti, ki pobira vstopnice. Lahko sem zraven, a ne zares. Nisem še posvečen, da bi lahko zasedel stol v dvorani. Smem ploskati. Ta predstava se mi je zasedla v spomin do prvega, mojega Zborovanja. Kot študenti smo bili leta 1996 na Ptuj. Nič kaj ni bilo podobno mojim predstavam. V bistvu mi je bilo še veliko bolj všeč. Dokončno me je kot sveže zaposlenega na Oddelku zares impresionirala čez 4 leta Ljubljana. Množica geografov je bila nepopisna in Cankarjev dom je bil napolnjen. In nisem zamudil nobenega več. Za vedno se mi je vtetoviralo v zavest, če si geograf, si tam.

Letošnji Maribor je bil čudovit. Gostitelji, referati, ekskurzije, kolegi, celo vreme se nas je usmilo. Maribor, hvala! Tudi udeležba je bila zgledna. Srečal sem kopico starih prijateljev. Škoda le, da nisem spoznal praktično nobenega novega. Pa naslednjič! Čez 4 leta v, na ...?

Blaž Repe, urednik

Opredeljevanje, kaj je mestno in kaj podeželsko

IZVLEČEK

Prispevek obravnava prostorski in kulturni vidik mestnosti in podeželskosti. Opredelitve mestnega in podeželskega prostora so številne in neenotne. Podobno neenotnost smo prepoznali pri opredeljevanju mestnega in podeželskega življenjskega sloga. Raziskavo smo opravili z lastniki zasebnih majhnih gozdnih posesti, ki so po družbenogeografskih značilnostih, predvsem zaradi neusmerjenega zemljiškega dedovanja, zelo podobni splošni populaciji Slovenije. Rezultati nakazujejo, da so lastniki, ki živijo na podeželju, bolj privrženi tradicionalnim vrednotam in so zato boljši gospodarji gozda. Po drugi strani so lastniki, ki živijo v mestih, privrženci življenjskega sloga, ki temelji na mestnih vrednotah, zato so manj vključeni v gospodarjenje svojega gozda.

Ključne besede: lastniki gozda, urbanost, ruralnost, življenjski slog.

ABSTRACT

What defines urban and rural?

The paper examines spatial and cultural aspects of urbanity and rurality. Definitions of urban and rural settings are numerous and not uniformed. We recognized similar disagreement over the definition of urban and rural lifestyle. We conducted the research with private small-scale forest owners that have, due to absence of regulatory controls of land inheritance, similar socio-geographic characteristics as the general Slovenian population. The results indicate that owners, who live in the rural areas, assign greater importance to traditional values and are therefore more engaged in forest management. On the contrary, the owners who reside in towns assign greater importance to urban lifestyle, which is based on urban values, and are therefore less engaged in forest management.

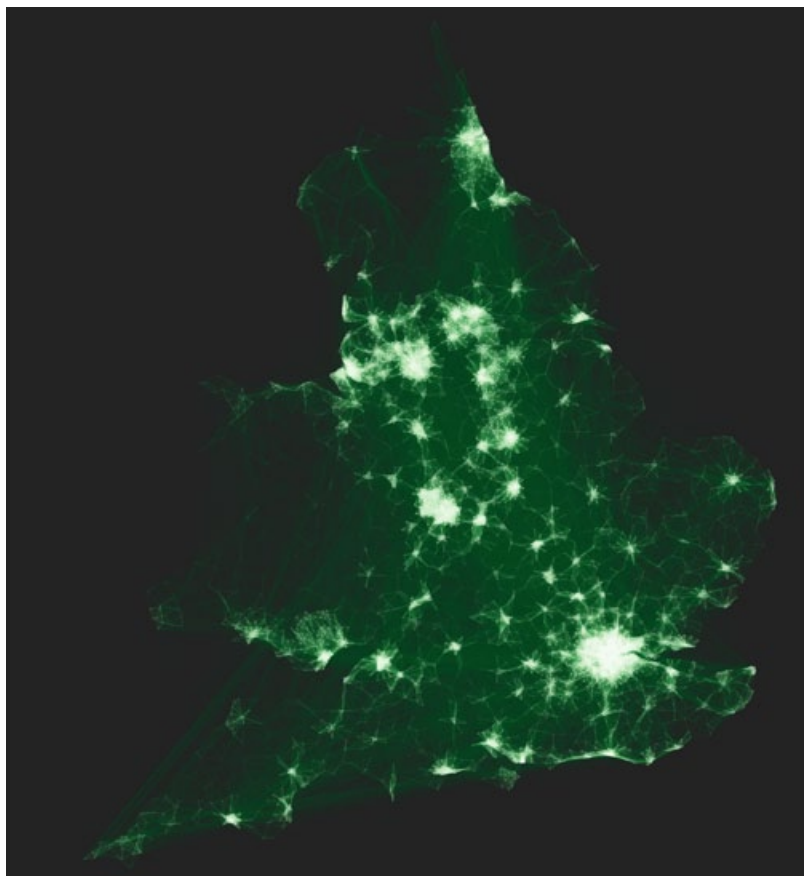
Keywords: forest owners, urbanity, rurality, lifestyle.

Razlikovanje med mestom in podeželjem je ena najstarejših oblik kategorizacije človeške družbe (Williams 1973, 1). Podeželsko-mestni dualizem je vtisnjen v naši kulturi. V preteklosti je bila meja med mestom in podeželjem ostro zarezana v pokrajini (Kladnik 1999). V postindustrijskih državah pa skladno s sodobnim brisanjem razlik med ruralno in urbano družbo izginja tudi njuna pokrajinska meja (Woods 2016). Razprava o razlikah med tem, kaj je »mestno« in kaj »podeželsko« ostaja priljubljena tema, ki jo preučujejo različne znanstvene discipline, poleg geografije še najbolj sociologija, antropologija in medicina. Zaradi bolj jasne meje med obema poloma to tematiko pogosteje obravnavajo v državah v razvoju, pri čemer je glavni namen raziskovanja ugotavljanje razlik v zdravju ljudi (na primer Gourie-Devi s sodelavci 2004; Eberhardt in Pamuk 2004; Wilcox s sodelavci 2000).

Kaj opredeljuje mestni prostor?

Mestna območja najpogosteje označujejo meje administrativnih enot. Te določijo statistični uradi na podlagi popisnih podatkov, kot so število ali gostota

Slika 1: Prostorska vizualizacija poti avtobusov v Angliji razodeva mestna (bolj povezana oziroma svetlejša) in podeželska (manj povezana oziroma temnejša) območja (Rae 2009; medmrežje 3).

Avtor besedila:

PETER KUMER, dr. geografije

Geografski inštitut Antona

Melika ZRC SAZU

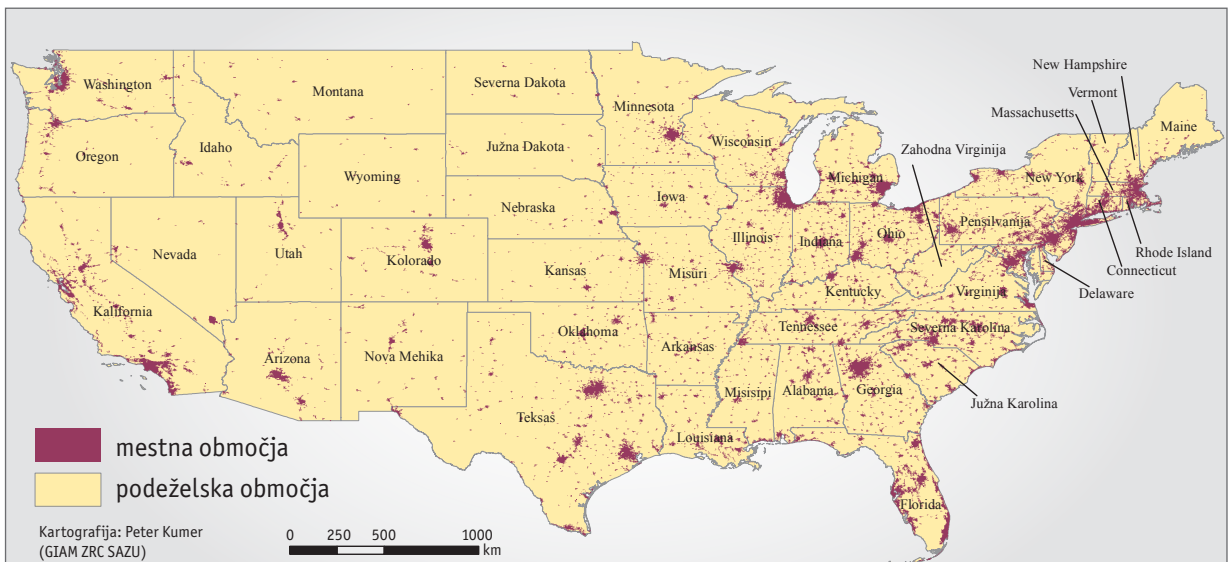
Gosposka ulica 13, 1000 Ljubljana

E-pošta: peter.kumer@zrc-sazu.si

Avtor fotografije:

PETER KUMER

COBISS 1.03 - kratek znanstveni prispevek

Slika 2: Zemljevid mestnih območij v celinskem delu povezanih ameriških zveznih držav, ki temeljijo na popisnih podatkih iz leta 2000 in opredelitvi mestnega prostora, kot ga je pripravil Ameriški statistični urad (medmrežje 2).

prebivalcev, ali pa so rezultat političnih odločitev, lahko pa gre tudi za preplet obeh pristopov. Tako na primer ameriški statistični urad mesta opredeljuje na podlagi predhodno določenih popisnih okolišev (angl. *census block group*), števila prebivalcev in gostote poseljenosti (slika 2).

O obsegu popisnega okoliša se dogovorijo skupina, ki jo navadno sestavljajo predstavniki lokalne uprave, lokalnih organizacij, aktivni posamezniki in raziskovalci. Vključevati mora med 600 in 3000 prebivalcev. Mestna območja sestavljajo tisti stični popisni okoliši, kjer živi vsaj

390 prebivalcev/km², vključujejo pa še morebitne popisne okoliše, ki obdajajo to jedro in imajo vsaj 190 prebivalcev/km². Območje se šteje za urbano, če na nastalem stičnem območju živi vsaj 2500 ljudi. Meje območij spreminjajo skladno s popisi prebivalcev, ki jih opravijo vsakih deset let (Urban Area Criteria for the 2010 Census 2011). Problem takšne opredelitve je dvojen: prvi je v naravi izbora kazalcev, s katerimi merijo pojav (mestnost, podeželskost), drugi pa v določitvi njihovih mejnih pragov (Woods 2005).

Slika 3: Mestne luči nočnega posnetka NASE z mednarodne vesoljske postaje 16. septembra 2016 razodevajo obseg pozidanega oziroma mestnega prostora ob vzhodnem delu Sredozemskega morja. V sredini je Nilova delta s Kairom (medmrežje 4).

Opredelitev mestnega prostora lahko temelji tudi na drugačnih kriterijih. Tak primer so vzorci rednih poti, ki jih ljudje opravijo, da pridejo od doma do šole ali službe (angl. *commuting patterns*, slika 1). Opredelitev temelji na predpostavki, da so cilji teh poti območja z večjo zgoščenostjo dejavnosti, ki jih zato lahko opredelimo kot mestna.

Odgovore na to, kaj opredeljuje urbano, so mnogi raziskovalci našli v vse bolj dostopnih podatkih, ki temeljijo na posnetkih in meritvah, opravljenih s pomočjo satelitov. Tak primer so študije nočnih posnetkov, ki temeljijo na gostoti svetlih slikovnih točk. V precejšnji meri so jih opravili na primeru kitajskih mest, ki se hitro širijo (Liu s sodelavci 2012; Zhou s sodelavci 2015).

Doslej predstavljeni načini določanja meja so dokaj arbitrarni. Druge študije mestna območja določajo na podlagi kombinacije različnih dejavnikov, zato delujejo bolj kompleksno in celovito, s čimer se skušajo približati

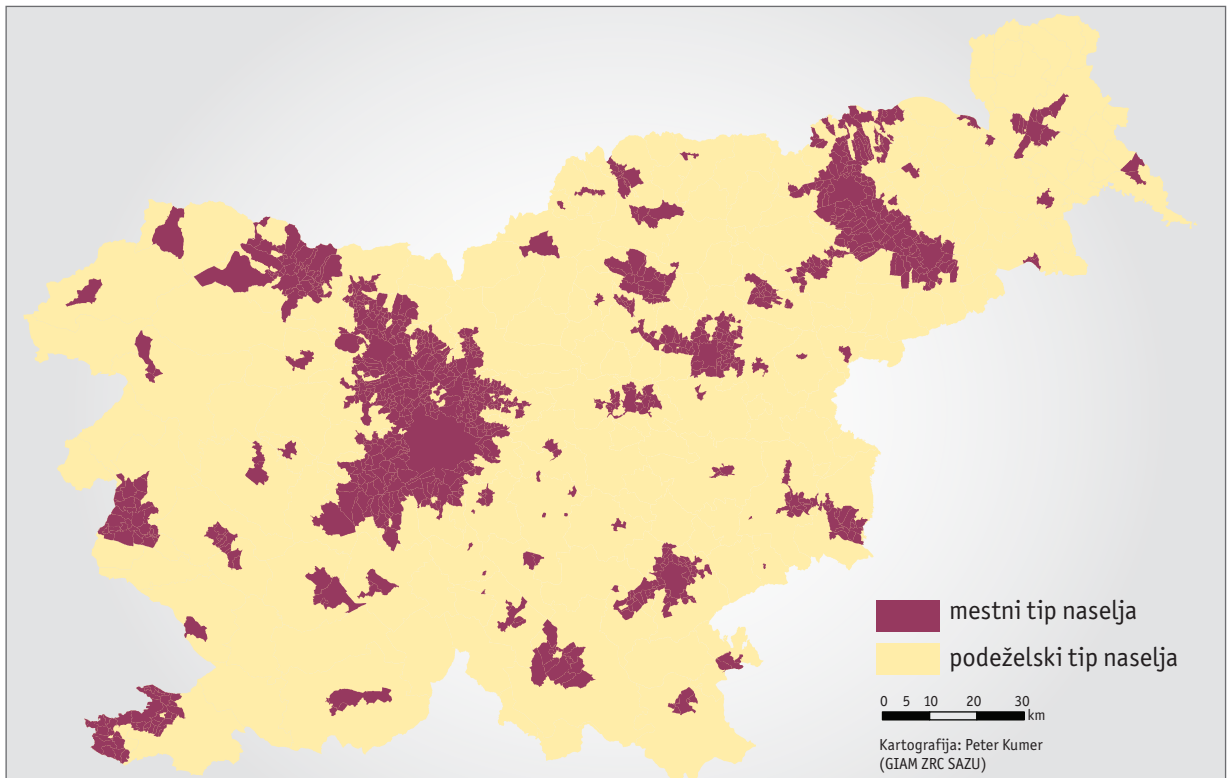
realnosti. Ravbar (1997, 2003) in Cigale (2005) sta se naslonila na administrativne meje naselij in jih glede na družbenogeografske, strukturne, fiziognomske, morfološke in funkcijske kriterije uvrstila v enega od 6 tipov, ki se glede na stopnjo urbanizacije razvrščajo od podeželskih naselij do mest (slika 4). Pri tem velja omeniti pomisleke Pelca (2012), v kolikšni meri imajo deklarirana mestna območja v Sloveniji sploh pravi mestni značaj.

Ekonomskogeografske študije označujejo mestni prostor kot prostor, kjer je povečana gospodarska aktivnost, oziroma, kjer obstaja visoka opremljenost s storitvami splošnega

in gospodarskega pomena (Kokole 1971; Cigale 2002; Nared s sodelavci 2016).

Meja med mestom in podeželjem je v zavesti ljudi težje merljiv abstraktni pojem. Poskus kartiranja zamišljene mestne meje je s pomočjo spoznavnih zemljevidov izvedla Guštinova (2014). Anketiranci so dobili nalogo, naj na nemo karto občine Izola narišejo črto med mestom in podeželjem. Rezultati so bili združeni v zemljevid grafičnih odzivov, ki prikazuje območja, zamišljena bodisi kot mestna bodisi kot podeželska, ter območja, kjer je bilo določanje meje bolj problematično.

Slika 4: Tipologija naselij (Ravbar 1997, 2003; Cigale 2005) opredeljuje 6 tipov, ki se razlikujejo glede na stopnjo urbanizacije. Teh 6 tipov smo združili v dva tipa: mestni tip (mesta, suburbanizirana obmestna naselja, urbanizirana obmestna naselja) v temnejši in podeželski tip (močno urbanizirana podeželska naselja, urbanizirana podeželska naselja, ostala podeželska naselja) v svetlejši barvi.

Kaj je opredeljuje podeželski prostor?

Antipod mestu je podeželje. Teoretičen in dihotomičen pristop, predstavljen v prejšnjem poglavju, opredeljuje podeželje na podlagi jasne določitve meje mest (urbane). S tem so iz urbane perspektive podeželska območja vsa tista, ki niso mestna. Toda razmejevanje med obema območjema lahko izhaja tudi iz konceptualizacije podeželja. S pomočjo tovrstnega pristopa je mejo v pokrajini veliko težje

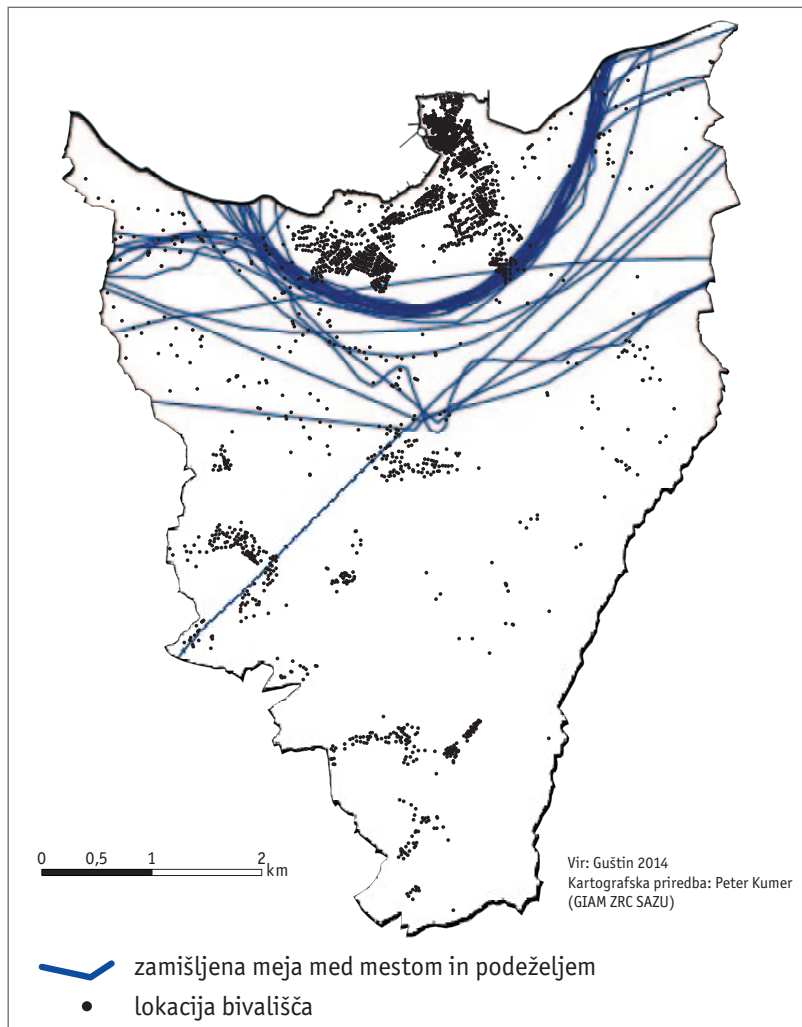
določiti (Kladnik 1999). O meji in o opredelitvi podeželja je lažje govoriti na abstraktni ravni. Tako Halfacree (1993) trdi, da sta značilnosti podeželskih območij nizka gostota poselitve in manjša aktivnost pri potrošnji. Woods (2016) meni, da mora opredelitev temeljiti na predstavah ljudi, ki živijo na podeželju. Tako naj bi se lokalno prebivalstvo podeželje predstavljalo kot naravno pokrajino, z malo hrupa, kjer so ljudje bolj povezani, konservativni in bolj vključeni

v kmetijski sektor. Na drugi strani domala vsi sodobni raziskovalci poudarjajo, da podeželje doživlja tako velike prostorske spremembe, da se s tem spreminja tudi njegova opredelitev (glej na primer Cloke s sodelavci 1994). V zvezi s tem je zanimiva še razprava Logarja in Potočnik Slavičeve (2016), ki menita, da najbolj realno opredelitev podeželja prinašajo ne le številske, ampak tudi opisne spremeljivke.

Ali meja med podeželjem in mestom sploh obstaja?

Vse več raziskovalcev je kritičnih do del, ki skušajo opredeliti prostorsko mejo med mestnim in podeželskim. Prepričani so namreč, da v sodobni družbi ni mogoče govoriti o medsebojno povezani in odvisni mestni oziroma podeželski prostorski enoti. Meja med obema poloma je čedalje manj jasna, kar naj bi opisoval pojem "ruralno-urbani kontinuum" (Pahl 1965, 1966; Miner 1952; Bell 1992), ki je rezultat globalizacije, modernizacije, deagrarizacije in urbanizacije (Kokole 1976; Ravbar 1997; Klemenčič 2002; Uršič in Hočevar 2007; Kladnik, Lovrenčak in Orožen Adamič 2005; Turk Niskač, Klaus in Starec 2010; Zenner 2010). Nekateri sodobni raziskovalci trdijo, da sta mestnost in podeželskost neprostorska pojma (Saunders 1993; Cloke 2006). S tem je povezan pojem deteritorializacija, kjer je v ospredju razmišljanje, da je globalizacija povzročila korenite spremembe v družbi in ni več pogojena s fizičnim prostorom, razdaljami ter geografskimi mejami (Rizman 2001). K temu so pripomogli procesi, kot so protimestnost oziroma

Slika 5: Meje (modre črte) med mestom in podeželjem v občini Izola, kot so jih narisali anketiranci (Guštin 2014).

counterurbanizacija (angl. *counter urbanisation*), kot jo prevaja Rebernik (2004), oziroma vračanje ljudi na podeželje (Berry 1976), krepitev dnevnih migracij med krajem bivanja na podeželju in krajem dela v mestu (Fulton, Fuguitt in Gibson 1997) ter zmanjšanje odvisnosti od naravnih virov, ki jih najdemo na podeželju (Jones, Fly in Tally 2003).

Mestnost in podeželskost kot različna življenjska sloga

Sociologi in antropologi pa tudi geografi razlike med podeželjem in mestom ne iščejo le v prostorskih značilnostih, temveč tudi v kulturi in življenjskem slogu (Simmel 1903, Wolff 1950; Durkheim 1964; Redfield 1947; Wirth 1938; Tönnies 1940). Tako Halfacree (1993) meni, da ima gostota poselitve vpliv na obnašanje ljudi in njihove odnose. Tönnies (1940) govori o podeželski skupnosti (nem. *Gemeinschaft*), ki jo označujejo intimnost, tradicija in običaji. Nasprotje temu naj bi bila mestna družba (nem. *Gesellschaft*), prežeta z brezosebnostjo, specializacijo in mehanizacijo. Haugenova in Villa (2006) sta ugotovili, da so za podeželje značilne močne vezi med člani podeželske skupnosti, kar ima za posledico nižjo raven zasebnosti in večji občutek varnosti. Zanimivo raziskavo so v Združenih državah opravili Lowin in sodelavci (1971), ki so na podlagi meritve časa, potrebnega za določeno storitev (na primer oddaja pošiljke, točenje goriva, menjava valute, nakup cigaret) in meritve časa nekaterih drugih opravil (na primer hitrost hoje) ugotovili, da je tempo življenja v mestnem okolju bistveno hitrejši kot na podeželju.

Tiran (2015) trdi, da je v Sloveniji globoko zakoreninjena kulturna dihotomija med mestnim in podeželskim. Po njegovem sta glavni politični ideologiji močno povezani s prostorom: podeželje je večinsko konzervativno, mestni prostor pa večinsko liberalen. Podobno dihotomijo so zaznali v ameriškem okolju (Stouffer 1955; Marcus, Pierson in Sullivan 1980; Miller in Luloff 1981; Fennelly in Federico 2008). Različni ideologiji se izražata pri volilnem obnašanju in volilnih izidih na državnih in regionalnih volitvah, pa tudi na referendumih (Tiran 2015). Ali to pomeni, da lahko slovenska mestna in podeželska območja razumemo tudi kot socialno homogena območja? Nekateri raziskovalci svarijo pred prehitrimi zaključki. Trdijo, da sta oba življenjska sloga sicer prisotna, vendar sta bolj predmet abstraktnega zamišljanja kot vidnih znakov v pokrajini (Turk Niskač, Klaus in Starec 2010; Zenner 2010). Nasprotno Drozg (2006) na podlagi preučevanja tipa stanovanjske hiše ugotavlja, da je urbani življenjski slog opazen tudi v pokrajini, vendar je na podeželju prisoten v manjši meri.

Mestnost in podeželskost na primeru lastnikov zasebnih majhnih gozdnih posesti v Sloveniji

V Sloveniji je 489.000 lastnikov gozda, kar pomeni da ga ima v lasti skoraj vsak četrti državljan (Medved, Matijašič in Pisek 2010). Kljub veliki gozdnatosti (58 %; Poročilo ZGS ... 2015) to prispeva k drobni lastniški strukturi. Posedstva so majhna (v povprečju ena posest meri vsega 2,6 hektara) in razdrobljena (posest navadno

sestavljajo 2 do 3 gozdne parcele) ter pogosto v solastništvu (Medved, Matijašič in Pisek 2010).

V raziskavi (Kumer in Štrumbelj 2017) so predstavljeni nekateri rezultati anketiranja, ki smo jih izvedli med lastniki zasebnih majhnih gozdnih posesti v Sloveniji (število lastnikov v vzorcu = 2010, število respondentov = 387). Ugotovili smo, da so lastniki zasebnih majhnih gozdnih posesti gozd večinoma podedovali in so zato demografsko zelo podobni populaciji državljanov Slovenije (v celotnem vzorcu je bilo na primer 42,3 % žensk, med prebivalci Slovenije jih je 51 %). Povprečna starost lastnikov, ki so izpolnili naš vprašalnik, je bila 58 let (vzorec je vseboval lastnike, starejše od 14 let). Povprečna starost prebivalcev Slovenije, starejših od 14 let, je bila v letu, ko je bilo izvedeno anketiranje (2015), 49 let. Takšna razlika v starosti je posledica prevladujočega prenosa lastnine (posesti) na naslednika šele ob smrti dotedanjega lastnika.

Rezultat statistične analize anketiranja je tudi tipologija lastnikov, v kateri sta prepoznana dva tipa: »vključeni« in »odsotni« lastniki. Za tiste, ki so bolj vključeni v gospodarjenje (»vključeni« lastniki), je gozd pomemben zaradi drv in ogrevanja, tehničnega lesa, ki ga uporabijo neposredno doma, in možnosti dodatnega zaslužka. Med njimi je več kmetov. Drugi tip sestavljajo »odsotni« lastniki, ki v gozdu vidijo predvsem prostor za rekreacijo. Predstavniki tega tipa so bolj izobraženi, v njem je več žensk. Ti lastniki so tudi bolj oddaljeni od svojih posesti. Lastniki zasebnih majhnih gozdnih

Preglednica 1: Vrednote (in spremenljivke, s katerimi smo jih merili) ter njihova teoretična povezanost z življenjskim slogom.

VREDNOTA	SPREMENLJIVKA	ZNAČILNOST MESTNEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA	ZNAČILNOST PODEŽELSKEGA ŽIVLJENJSKEGA SLOGA	VIR
skrb za ohranjanje narave	<i>ohranjanje narave</i>	večja	manjša	Berenguer, Corraliza in Martin 2005; Huddart-Kennedy s sod. 2009; Van Liere in Dunlap 1980; Nordlund in Westin 2011
povezanost med ljudmi	<i>občutek pripadnosti</i>	manjša	večja	Putnam, 2000; Korte in Kerr 1975; House in Wolf 1978; Drozg 1999; Kovačič s sod. 2000; Scott, Gilbert in Gelan 2007; Černič Istenič 2009; Tittle 1989; Tittle in Grasmick 2001; Beggs, Haines in Hurlbert 1996; Tonnies 1940
skrb za zdravo življenje	<i>zdravje</i>	večja	manjša	Fogelholm s sod. 2006
individualizem	<i>svoboda, neodvisnost avtoriteta, poslušnost</i>	večji	manjši	Thomas, Abts in Weyden 2014; Wirth 1938; Tittle 1989; Tittle in Grasmick 2001
strpnost in enakopravnost	<i>odprtost za različne ideje, družbena pravičnost</i>	večja	manjša	Bell in Valentine 1995; Weston 1995; Stouffer 1955; Thomas, Abts in Weyden 2014; Wirth 1938; Tittle 1989; Tittle in Grasmick 2001; Petković 2007; Boudet s sod. 2013
predanost tradiciji	<i>tradicija</i>	manjša	večja	Tonnies 1940
mir, zdravo in sproščeno okolje	/	manj prisotni	bolj prisotni	Fulton, Fuguitt in Gibson 1997

posesti so zanimiva družbena skupina tudi za preučevanje urbano-ruralne dihotomije. Gozd je gradnik podeželja, lastniki majhnih posesti pa so doma tako na podeželju kot v mestih. Kako se torej njihov pogled na gozd razlikuje glede na to, ali živijo v mestu ali na podeželju? V raziskavi smo ugotovili, da je skupina »odsotnih« lastnikov bolj »mestna«, saj jih glede na Ravbarjevo (1997, 2003) in Cigaretovo (2005) tipizacijo naselij 63 % živi v urbanem tipu naselja.

V pričujočem članku predstavljamo še neobjavljene rezultate anketnega vprašanja, povezanega z izbranimi splošnimi vrednotami. Ocene posameznim spremenljivkam so lastniki podali na Likertovi lestvici od vrednosti 1 - nepomembno do vrednosti 5 -

pomembno (preglednica 1). Preveriti smo želeli, ali se tipa »vključenih« in »odsotnih« lastnikov razlikujeta glede na ocenjevanje pomembnosti vrednot, ki po Georgu (1998) sestavljajo življenjski slog. Posamezno vrednoto smo uvrstili bodisi v podeželski bodisi mestni kontekst. Po Ziegenspecku, Härdterju in Schramlu (2004) naj bi podeželski življenjski slog gradile tradicionalne vrednote, medtem ko naj bi mestnega gradile vrednote, ki so se pojavile zaradi družbenih sprememb, ki so spremljale modernizacijo, birokratizacijo, urbanizacijo, demokratizacijo in podobno (Zapf 1994).

Po primerjavi ocen, ki so jih »vključeni« in »odsotni« lastniki dodeljevali posameznim spremenljivkam, smo ugotovili, da se oba tipa glede na živ-

ljenjski slog razlikujeta. »Vključeni« lastniki, ki so bolj podeželski, v primerjavi z »odsotnimi« večje povprečne vrednosti pripisujejo tradiciji, občutku pripadnosti, poslušnosti in avtoriteti. Na drugi strani »odsotni« lastniki višje od »vključenih« vrednotijo ohranjanje narave, zdravje, svobodo, neodvisnost, družbeno pravičnost in odprtost za različne ideje. Za ugotavljanje statističnih razlik smo uporabili Mann-Whitneyjev test, ki je pokazal, da se »vključeni« in »odsotni« lastniki statistično značilno razlikujejo tako v vrednotenju družbene pravičnosti ($U = 12497,500$, $Z = -2,305$, $p = 0,021$, povprečna ocena za »vključene« lastnike je 4,51, za »odsotne« pa 4,75) kot svobode ($U = 12869,000$, $Z = -2,205$, povprečna ocena za »vključene« lastnike je 4,69, za »odsotne« pa 4,80).

Vključeni lastniki so bolj predani tradiciji, so bolj medsebojno povezani in so bolj usmerjeni h kolektivizmu. Odsotni lastniki pa izražajo večjo skrb za ohranjanje narave, bolj stremijo k zdravemu življenju, bolj izpostavljajo pomen in interese posameznika, ne oziraje se na skupnost, so bolj strpni do drugačnih in bolj podpirajo enakovrnost med ljudmi.

Diskusija in sklep

Ugotovili smo, da se opredelitve mestnega in podeželskega razlikujejo glede na uporabljene metode, ki jih v glavnem uvrščamo v dva tipa: tiste, ki se osredotočajo na prostor, in tiste, ki se osredotočajo na življenjski slog. Metodološko je opredeljevanje mestnega prostora enostavnejše kot opredeljevanje podeželskega.

Mestnost in podeželskost postajata vedno manj oprijemljiva in čedalje bolj abstraktna pojma na kar so opozorili tudi Kladnik (1999) in Kladnik

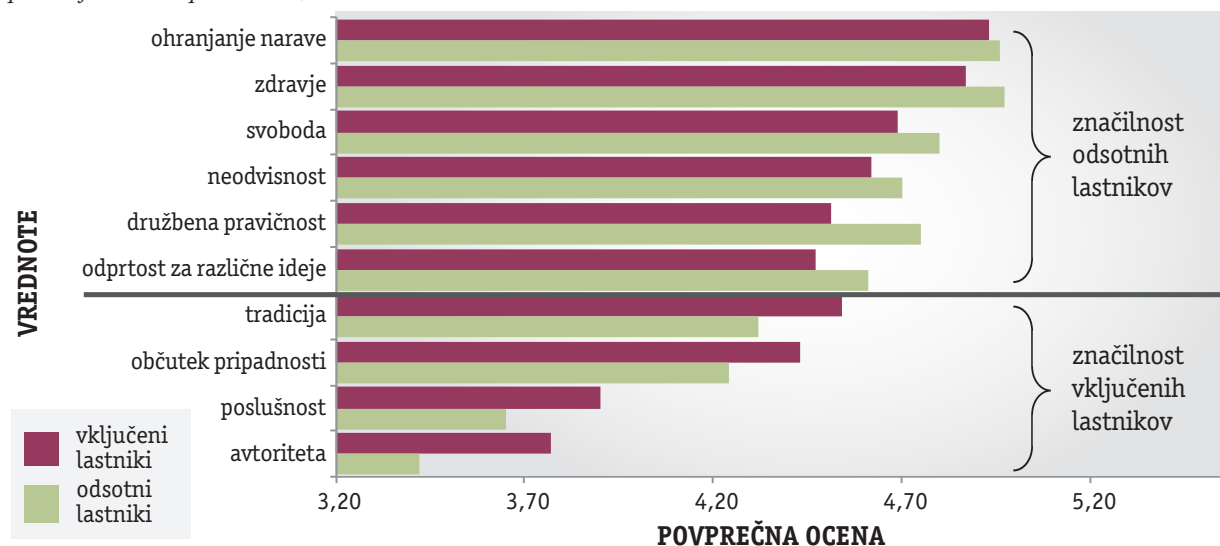
in Ravbar (2003). V državah v razvoju je njuna prostorska ločnica bolj očitna kot v razvitih državah, kar je povezano s predindustrijskim značajem družbe v državah v razvoju oziroma njenim postindustrijskim značajem in spremljajočih procesih v razvitih. Zato je pri opredeljevanju nujno treba upoštevati zgodovinski (razvojni) in prostorski kontekst posameznega območja. Tako kot Pate-man (2010) ugotavljamo, da nam raba različnih metod urbano-ruralne klasifikacije pomaga na bolj konsistenten in pregleden način razločevati med različnimi značilnostmi mestnih in podeželskih območij po svetu.

V naši študiji, ki temelji na razmišljanjih evropskih in severnoameriških teoretikov, smo ugotovili, da je v razvitih državah dihotomija še vedno prepoznavna tudi v prostoru, le da sodobni procesi intenzivno brišejo meje med obema poloma. To potrjuje ideja urbano-ruralnega kontinuuma (Pahl 1966; Janowitz 1956).

V raziskavi zagovarjamo idejo Brandthove in Haugnovne (2011), ki menita, da je socialna identiteta spreminljiva, da se torej oblikuje in preoblikuje v različnih okoliščinah in okoljih. Skladno s tem razmišljanjem se ljudje spreminjamo glede na prevladujoča pričakovanja drugih in interakcije z njimi. V politični geografiji je fenomen znan kot učinek sosedstva in temelji na domnevi, da na razmišljanje posameznika vpliva skupnost, ki ga obdaja (Agnew 1987). Po tej teoriji je prebivalec mesta, ki je zaposlen v neagrarni dejavnosti in se druží z drugimi meščani, prevzel urbani življenjski slog; nasprotno velja za podeželski prostor.

Na primeru lastnikov majhnih gozdnih posesti v Sloveniji smo ugotovili, da so tradicionalne vrednote še vedno bolj značilnost podeželskega kot mestnega okolja, čeprav je razlika med njima majhna. Poleg tega je študija nov kamenček v mozaiku

Slika 6: Povprečne ocene pomembnosti izbranih vrednot glede na tip lastništva (vključeni lastniki v večjem številu živijo na podeželju, odsotni pa v mestih).

razumevanja dejavnikov, ki vplivajo na določen način gospodarjenja lastnikov majhnih gozdnih posesti. Rezultati potrjujejo ugotovitve Zigen-specka, Hårdterja in Schramla (2004) ter Bittnerja in Hårdterja (2003), da podeželski življenjski slog, ki temelji na tradicionalnih vrednotah, v primerjavi z mestnim ustvarja bolj spodbudno okolje za gospodarjenje z gozdom, ki velja za tradicionalno slovensko gospodarsko panogo.

Viri in literatura

1. Agnew, J. 1987: Place and politics. The geographical mediation of state and society. Boston, Routledge.
2. Beggs, J. J., Haines, V. A., Hurlbert, J. S. 1996: Revisiting the Rural-Urban Contrast: Personal Networks in Nonmetropolitan and Metropolitan Settings. *Rural Sociology* 61-2, 306–325
3. Bell, D., Valentine, G. 1995: Mapping desire: Geographies of sexualities. London.
4. Bell, M. M. 1992: The Fruit of Difference: The Rural-Urban Continuum as a System of Identity. *Rural Sociology* 57-1, 65–82..
5. Berenguer, J., Corraliza, J. A., Martin, R. 2005: Rural-Urban Differences in Environmental Concern, Attitudes, and Actions. *European Journal of Psychological Assessment* 21-2, 128–138.
6. Berry, B. J. L. 1976: Urbanization and counter-urbanization. London.
7. Bittner, A., Hårdter, U. 2003: Empirische Realität und Modellierung motivationaler Bedingungen informationeller forstpolitischer Instrumente im nichtbäuerlichen Kleinprivatwald. *Allgemeine Forst und Jagdzeitung*. Freiburg.
8. Boudet, A. M. M., Petesch, P., Turk, C., Thumala, A. 2013: On norms and agency: Conversations about gender equality with women and men in 20 countries. Washington DC.
9. Brandth, B., Haugen, M. S. 2011: Farm diversification into tourism—implications for social identity? *Journal of Rural Studies* 27-1, 35–44.
10. Cigale, D. 2002: Centralna naselja v Sloveniji in njihova vplivna območja v letu 1999. *Geografski vestnik* 74-1, 43–56.
11. Cigale, D. 2005: Posodobitev Ravbarjeve tipizacije naselij z vidika stopnje urbaniziranosti na podlagi RPE 2002. Ocena ponudbe in povpraševanja po zemljiščih za gradnjo na nivoju regije in države. Priprava vhodnih podatkov in izvedba ankete. 1. fazno poročilo. Ljubljana.
12. Cloke, P. 2006: Conceptualizing rurality. *Handbook of Rural Studies*. London.
13. Cloke, P., Doel, M. A., Matless, D., Thrift, N., Phillips, M. 1994: Writing the rural: five cultural geographies. London.
14. Črnič Istenič, M. 2009: Differences in Fertility Behaviour among the Farm, Rural and Urban Populations in Slovenia. *Eastern European Countryside* 15, 61–74.
15. Drozg, V. 1999: Nekatere značilnosti fizične strukture slovenskih mest. *Dela* 14, 195–207.
16. Drozg, V. 2006: Odnos med življenjskim stilom in tipom stanovanjske hiše. *Dela* 25, 123–132. Ljubljana.
17. Durkheim, E. 1964: The division of labor in society. New York.
18. Eberhardt, M. S., Pamuk, E. R. 2004: The importance of place of residence: examining health in rural and nonrural areas. *American Journal of Public Health* 94-10, 1682–1686.
19. Fennelly, K., Federico, C. 2008: Rural residence as a determinant of attitudes toward US immigration policy. *International Migration* 46-1, 151–190.
20. Fogelholm, M., Valve, R., Absetz, P., Heinonen, H., Uutela, A., Patja, K., Karisto, A., Kontinen, R., Makela, T., Nissinen, A., Jallinoja, P., Nummela, O., Talja, M. 2006: Rural-urban differences in health and health behaviour: a baseline description of a community health-promotion programme for the elderly. *Scandinavian Journal of Public Health* 34, 632–640.
21. Fulton, J. A., Fuguitt, G. V., Gibson, R. M. 1997: Recent Changes in Metropolitan Nonmetropolitan Migration Streams. *Rural Sociology* 62-3, 363–384.
22. Georg, W. 1998: Soziale Lage und Lebensstil: eine Typologie. Opladen.
23. Gourie-Devi, M., Gururaj, G., Satishchandra, P., Subbakrishna, D. K. 2004: Prevalence of neurological disorders in Bangalore, India: a community-based study with a comparison between urban and rural areas. *Neuroepidemiology* 23-6, 261–268.
24. Guštin, Š. 2014: Določanje meje med mestom in podeželjem s pomočjo spoznavnih zemljevidov (na primeru občine Izola). *Dela* 41, 129–144.
25. Halfacree, K. 1993: Locality and social representation: space, discourse and alternative definitions of the rural. *Journal of Rural Studies* 9-1, 23–37.
26. Haugen, M. S., Villa, M. 2006: Big brother in rural societies: Youths' discourses on gossip. *Norwegian Journal of Geography* 60-3, 209–216.
27. House, J. S., Wolf, S. 1978: Effects of urban residence on interpersonal trust and helping behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology* 36-9, 1029–1043.
28. Huddart-Kennedy, E., Beckley, T. M., McFarlane, B., Nadeau, S. 2009: Rural-Urban Differences in Environmental Concern in Canada. *Rural Sociology* 74-3, 309–329.
29. Janowitz, M. 1956: Stouffer, Samuel, Conformity, and Civil Liberties. Book review. *The Public Opinion Quarterly* 20, 350–353.
30. Jones, R. E., Fly, M. J., Talley, J., Cordell, H. K. 2003: Green migration into rural America: The new frontier of environmentalism? *Society and Natural Resources* 16, 221–238.
31. Kladnik, D. 1999: Leksikon geografije podeželja. Ljubljana.
32. Kladnik, D., Lovrenčak, F., Orožen Adamič, M. 2005: Geografski terminološki slovar. Ljubljana.
33. Kladnik, D., Ravbar, M. 2003: The Importance of the Division of the Countryside in Stimulating Regional Development. *Acta geographica Slovenica* 43-1, 9–51.
34. Klemenčič, V. 2002: Procesi deagrarnizacije in urbanizacije slovenskega podeželja. *Dela* 17, 7–21.
35. Kokole, V. 1971: Centralni kraji v SR Sloveniji: problemi njihovega omrežja in njihovih gravitacijskih območij. *Geografski zbornik* 12, 5–133.
36. Kokole, V. 1976: Prispevek k identifikaciji ruralno-urbanega kontinuuma. *Geografski vestnik* 48, 93–109.

37. Korte, C., Kerr, N. 1974: Response to Altruistic Opportunities in Urban and Nonurban Settings. *The Journal of Social Psychology* 95-2, 183–184.
38. Kovačič, M., Gosar, L., Fabijan, R., Perpar, A., Gabrovec, M., Jakoš, A. 2000: Razvojno-tipološka členitev podeželja v Republiki Sloveniji. Ljubljana.
39. Kumer, P., Štrumbelj, E. 2017: Clustering-based typology and analysis of private small-scale forest owners in Slovenia. *Forest Policy and Economics* 80, 116–124.
40. Liu, Z., He, C., Zhang, Q., Huang, Q., Yang, Y. 2012: Extracting the dynamics of urban expansion in China using DMSP-OLS nighttime light data from 1992 to 2008. *Landscape and Urban Planning* 106-1, 62–72.
41. Logar, E., Potočnik Slavič, I. 2016: (Ne) vidne spremembe podeželskih skupnosti: primeri z Gorenjske in Sauerlanda. *Geografski vestnik* 88-2, 31–50.
42. Lowin, A., Hottes, J. H., Sandler, B. E., Bornstein, M. 1971: The pace of life and sensitivity to time in urban and rural settings: A preliminary study 83, 247–253.
43. Marcus, G. E., Pierson, J., Sullivan, J. 1980: Rural-urban differences in tolerance: Confounding problems of conceptualization and measurement. *Rural Sociology* 45-4, 731–737.
44. Medmrežje 1: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/sconcerns/densurb/densurbmethods.htm> (7. 11. 2016).
45. Medmrežje 2: https://www.census.gov/geo/maps-data/data/cbf/cbf_ua.html (7. 11. 2016).
46. Medmrežje 3: <http://www.undertheaeradar.com/2014/10/flow-mapping-with-qgis.html> (7. 11. 2016).
47. Medmrežje 4: <http://earthobservatory.nasa.gov/> (7. 11. 2016).
48. Medved, M., Matijašič, D., Pisek R. 2010: Private property conditions of Slovenian forests: preliminary results from 2010. Small-scale forestry in a changing worlds: Opportunities and challenges and the role of extension and technology transfer. Ljubljana.
49. Miller, M. K., Luloff, A. E. 1981: Who is rural? A typological approach to the examination of rurality. *Rural Sociology* 46-4, 608–625.
50. Miner, H. 1952: The folk-urban continuum. *American Sociological Review*, 17-5, 529–537.
51. Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, R., Černič Istenič, M., Goluža, M., Kozina, J., Lapuh, L., Razpotnik Visković, N., Repolusk, P., Rus, P., Tiran, J. 2016: Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Končno poročilo, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU. Ljubljana.
52. Nordlund, A., Westin, K. 2011: Forest Values and Forest Management Attitudes among Private Forest Owners in Sweden. *Forests* 2-1, 30–50.
53. Pahl, R. E. 1965: *Urbs in Rure*. London.
54. Pahl, R. E. 1966: The Rural-Urban Continuum. *Sociologia Ruralis* 6-3, 299–329.
55. Pateman, T. 2010: Rural and urban areas: comparing lives using rural/urban classifications. *Regional trends* 43-1, 11–86.
56. Pelc, S. 2012: Demographic characteristics of population of Slovenian cities in the first decade of 21st century. *Revija za geografijo* 7-2, 7–24.
57. Petković, J. 2007: Traditional values and modernization challenges in forming urban and rural culture. *Philosophy, Sociology and Psychology* 6-1, 33–39.
58. Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2014. Ljubljana, 2015.
59. Putnam, R. D. 2000: *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York.
60. Rae, A. 2009: From spatial interaction data to spatial interaction information? Geovisualisation and spatial structures of migration from the 2001 UK census. *Computers, Environment and Urban Systems* 33-3, 161–178.
61. Ravbar, M. 1997: Slovenska mesta v preobrazbi. *Geografski zbornik* 37, 65–109.
62. Ravbar, M. 2003: Značilnosti urbanizacije. *Geografski atlas Slovenije: država v prostoru in času*. Ljubljana, 310–313.
63. Rebernik, D. 2004: Sodobni urbanizacijski procesi: od suburbanizacije do reurbanizacije. *Geografski vestnik* 76-2, 53–63.
64. Redfield, R. 1947: The Folk Society. *American Journal of sociology* 52-4, 293–308.
65. Rizman, R. 2001: Nacionalna država v času globalizacije. Slovenska država ob deseti obletnici. Ljubljana, 17–35.
66. Saunders, P. 1993: *Social Theory and the Urban Question*. London.
67. Scott, A., Gilbert, A., Gelan, A. 2007: *The Urban-Rural Divide: Myth or Reality?* Aberdeen.
68. Simmel, G. 1903: *The metropolis and mental life*.
69. Stouffer, S. A. 1955: *Communism, conformity, and civil liberties: a cross-section of the nation speaks its mind*. New York.
70. Thomas, T. D., Abts, K., Weyden, P. V. 2014: Response Styles and the Rural-Urban Divide. *Educational and Psychological Measurement* 74-1, 97–115.
71. Tiran, J. 2015: Urbano proti ruralnemu: (nov) razcep v slovenskem političnem prostoru? *Teorija in praksa* 52-1, 271–290.
72. Tittle, C. R. 1989: Influences on urbanism: A test of predictions from three perspectives. *Social Problems* 36-3, 270–288.
73. Tittle, C. R., Grasmick, H. G. 2001: *Urbanity: Influences of Urbanness, Structure, and Culture*. *Social Science Research* 30-2, 313–335.
74. Tönnies, F. 1940: *Fundamental concepts of sociology: Gemeinschaft and Gesellschaft*. New York.
75. Turk Niskač, B., Klaus, S., Starec, S. 2010: Urbano življenje ob kmetijah ali ruralno življenje ob stolpnih? Dilema jasne ločnice med urbanim in podeželskim. *Urbani izziv* 21-1, 32–41.
76. Urban area criteria for the 2010 Census. United States Census Bureau. 2011. Medmrežje: <https://www.census.gov/geo/reference/ua/urban-rural-2010.html> (8. 11. 2016).
77. Uršič, M., Hočevar, M. 2007: Protiurbanost kot način življenja. Ljubljana.
78. Van Liere, K. D., Dunlap, R. E. 1980: The Social Bases of Environmental Concern: A Review of Hypotheses, Explanations and Empirical Evidence. *Public Opinion Quarterly* 44-2, 43–59.
79. Weston, K. 1995: Get thee to a big city: Sexual imaginary and the great gay migration. *Journal of Lesbian and Gay Studies* 2-3, 253–277.
80. Wilcox, S., Castro, C., King, A. C., Housemann, R., Brownson, R. C. 2000: Determinants of leisure time physical activity in rural compared with urban older and ethnically diverse women in the United States. *Journal of Epidemiology and Community Health* 54-9, 667–672.
81. Williams, R. 1973: *The Country and the City*. New York.
82. Wirth, L. 1938: Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology* 44-1, 1–24.
83. Wolff, K. H. 1950: *The Sociology of Georg Simmel*. Glencoe.
84. Woods, M. 2005: *Rural Geography*. Aberystwyth.
85. Woods, M. 2016: Conceptualizing Rural Areas in Metropolitan Society. Rationalizing Rural Area Classifications for the Economic Research Service. Workshop Summary. Washington D.C.
86. Zapf, W. 1994: *Modernisierung, Wohlfahrtsentwicklung und Transformation*. Berlin.
87. Zenner, W. P. 2010: Beyond Urban and Rural Communities in the 21st Century. *Urban Life: Readings in the Anthropology of the City*. Long Grove.
88. Zhou, Y., Smith, S. J., Zhao, K., Imhoff, M., Thompson, A., Bond-Lamberty, B., Asrar, G. R., Zhang, X., He, C., Eldvidge, C. D. 2015: A global map of urban extent from nightlights. *Environmental Research Letters* 10-5,
89. Ziegenspeck, S., Hårdter, U., Schraml, U. 2004: Lifestyles of private forest owners as an indication of social change. *Forest Policy and Economics* 6-5, 447–558.

Oživitev in nadgradnja tematskih pohodnih poti

Primer Urbanove poti v občini Metlika

IZVLEČEK

Bogata naravna in kulturna dediščina slovenskega podeželja se širši javnosti velikokrat predstavlja v obliki tematskih pohodnih poti, od katerih vsi veliko pričakujejo, vendar njihovim upravljavcem pogosto zmanjka idej, sredstev in energije za nadgradnjo. Urbanova pot v občini Metlika je na pomembni razvojni prelomnici, zato kot temelja njene oživitve in nadgradnje izpostavljam vlogo lokalne skupnosti ter posebnosti lokalnega okolja, predvsem razgiban teren, veliko doživljajsko vrednost območja in vinogradniško tradicijo.

Ključne besede: tematska pohodna pot, oživitev tematske pohodne poti, turizem na podeželju, Urbanova pot, Bela krajina.

ABSTRACT

Rich natural and cultural heritage of Slovenian rural areas is to the wider public often presented in a form of thematic routes, of which all of the involved expect a lot. Several years of activity are often followed by the lack of resources, ideas and energy for its upgrading. The Urban's theme route (the Municipality of Metlika), is just now on a significant development turning point. For its revitalization and upgrading, we set out the role of local community and the individuality of local area – diverse terrain, great experience capability, and viticultural tradition.

Keywords: thematic route, revitalization of the thematic route, rural tourism, Urban's route, Bela Krajina.

V Sloveniji je več tisoč kilometrov markiranih ali drugače označenih poti, ki so vzdrževane, imajo urejene razgledne točke, počivališča, so podprte s promocijsko-informativnim gradivom, zemljevidi in vodniki. Primanjkuje pa konkretno oblikovanih produktov in tovrstne specializirane turistične ponudbe (Študija o označevanju ... 2010). Lokalne skupnosti prek tematskih pohodnih poti na različne načine predstavljajo ter bolj ali manj uspešno tržijo naravno- in družbenogeografske posebnosti lokalnega okolja, kar je predvsem na obrobem podeželju pomemben vir dohodka in pomemben prispevek k večji prepoznavnosti in obiskanosti območja. Ključnega pomena za dolgo in uspešno delovanje tovrstnih poti so močna in enotna lokalna skupnost, redno vzdrževanje ter vlaganje v njihov razvoj oziroma nadgradnjo. Prav to pa se zaradi omejenosti finančnih pa tudi človeških virov pogosto izkaže za problematično, kar potrjujejo tudi rezultati študije primera tematske pohodne poti Urbanova pot, izvedene v letih 2015 in 2016 (Gornik 2015).

Kaj so tematske pohodne poti?

Tematske pohodne poti opredeljuje vsebina, zato so lahko na primer kolesarske, pohodne, naravoslovne, učne, gozdne, geološke ... Med najbolj priljubljene in razširjene spadajo učne poti, ki imajo pri nas že dolgo tradicijo. Podobno kot v razvoju ostalih turističnih produktov, lahko tudi v razvoju tematskih pohodnih poti prepoznamo več značilnih faz, ki so ločene s prelomnimi točkami.

Prva faza se imenuje *faza vzpostavljanja poti* in se zaključi z vzpostavitvijo tematske pohodne poti. Pobudo lahko da lokalna skupnost, ki v njej vidi možnosti za razvoj, promocijo in večjo prepoznavnost kraja ter priložnost za izboljšanje turistične in rekreacijske ponudbe. Pobudniki so lahko tudi različna društva in ustanove, ki v vzpostavitvi poti vidijo možnosti predstavitve ter ohranjanja naravne in kulturne dediščine, izobraževanja, rekreacije in podobno. Značilni so intenzivno sodelovanje med različnimi akterji, prepletanje različnih interesov, iskanje konsenza pa tudi nastanek konfliktnih situacij.

Fazi vzpostavljanja sledi *faza uveljavljanja poti*, za katero so značilne številne aktivnosti, ki so namenjene predvsem njeni promociji. Potencialne obiskovalce se na različne načine (promocijske zgibanke, plakati) in prek različnih sredstev javnega obveščanja opozarja novo pot in se jih vabi k njenemu obisku.

Ko je prepoznavnost poti na lokalni ravni presežena in postane znana širšemu krogu ljudi, ki jo začnejo redno uporabljati in se nanjo vračati, je pot uveljavljena, čemur sledi *faza razvoja poti*. Njena dolžina je deloma odvisna od vrste tematske poti, predvsem pa od pripravljenosti njenega upravljavca vlagati v njen razvoj in nadgradnjo. Ta faza je navadno daljša pri kulturno-etnoloških in športno-rekreativnih poteh, saj njihovi upravljavci nanje navezujejo različne aktivnosti in (množične) dogodke. Če so pri tem izvirni in aktivnosti redno dopolnjujejo, potem je faza razvoja daljša, saj se ljudje nanje redno vračajo.

Avtorica besedila:

BARBARA GORNIK, diplomirana
geografinja in diplomirana
zgodovinarica

Tržaška cesta 405, 1000 Ljubljana

E-pošta: barbara.gornik93@gmail.com

Avtorji fotografij:

KATJA JAKLJEVIČ, **BARBARA GORNIK**,
MATEJ JANŽEKOVIČ

COBISS 1.04 strokovni članek

Slika 1: Delitev tematskih pohodnih poti (Študija o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti, 2010)

V nasprotnem primeru obiskanost poti hitro upade, ker postanejo nezanimive. Obiskanost različnih aktivnosti in množičnih dogodkov je pomembna, saj je vir dohodka za upravljavce poti, največkrat pa tudi za lokalne pridelovalce, obrtnike in ponudnike drugih turističnih storitev, zato je pomembno, da je ta faza čim daljša. V vsakem primeru, ponekod prej, drugod pozneje, nastopi stagnacija, ki pomeni zaključek tretje faze življenjskega cikla tematske poti.

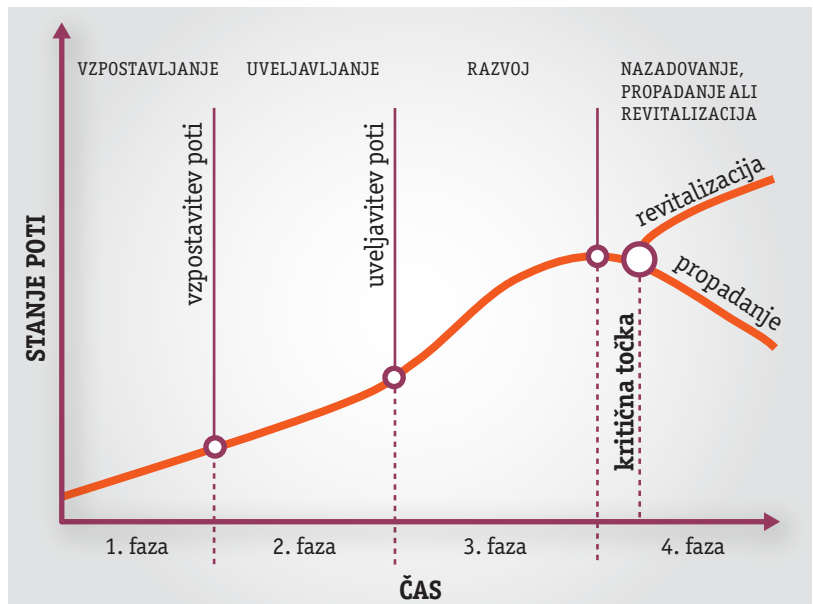
Z vidika obravnavane tematike je pomembna predvsem četrta faza, to je *faza nazadovanja, propadanja ali revitalizacije poti*, ki se začne z njeno stagnacijo. Stagnacija pomeni manj številne aktivnosti, manjšo obiskanost poti, propadanje infrastrukture, kar vodi v nazadovanje poti in v nadaljevanju do kritične točke, ki je prelomnica med nadaljnjim nazadovanjem in propadanjem poti oziroma

možnostmi za njeno revitalizacijo. Bistveno je, da upravljavec poti zana kritično točko in s sodelovanjem drugih akterjev skuša najti možnosti za revitalizacijo poti, ki v nasprotnem primeru propade.

Kaj pomeni vzpostavitev tematskih pohodnih poti?

Vzpostavitev tematskih pohodnih poti pomeni najprej prepoznati in nato aktivirati notranje vire podeljela. Med lokalne oziroma notranje

Slika 2: Življenjski cikel tematskih pohodnih poti.

vire podeželja uvrščamo pokrajino, prostoživeče živali in rastline, biodiverzitetu, geološke in pedološke razmere, zrak in njegovo kakovost, žive meje in meje med polji, kmetijske zgradbe, podeželska naselja, zgodovinske spomenike, prometno infrastrukturo, poti in steze, potoke, reke, jezera, ribnike, kakovostno vodo, gozdove in nasade, značilne lokalne navade, običaje, izobraževalne ustanove, raziskovalna središča, jezik, hrano, izdelke, festivale in način življenja nasploh (Garrod 2006, Potočnik Slavič 2010). Ključnega pomena njihovega prepoznavanja in uspešnega aktiviranja sta pristop od spodaj navzgor ter sodelovanje na vseh ravneh odločanja in upravljanja s prostorom.

Potrebni so torej vključitev lokalnih skupnosti, občin, razvojnih agencij, zainteresiranih društev in skupin ter pristojnih organov na državni ravni,

ob tem pa njihovo intenzivno sodelovanje, izmenjava informacij in součinkovanje. Prav njihovo nesoodelovanje je pogosto glavni razlog, da se notranji viri podeželja ne aktivirajo. Pri njihovem vključevanju v turistično ponudbo je bistveno, da se spoštujejo lokalne vrednote in da se razvojne dobrobiti povrnejo v lokalno gospodarstvo (Potočnik Slavič 2010). Podeželskim območjem, kjer kmetijska pridelava ne prinaša pomembnih dohodkov, se tako odpira priložnost, da izpostavijo svoje naravne in kulturne posebnosti, kakovostne pridelke in proizvode ter ostale dobrine, značilne za podeželje. Te postanejo temelj potrošniških aktivnosti obiskovalcev, ki jih na podeželje pritegnejo možnosti kulinarčnih doživetij, oddiha, rekreacije in aktivnega preživljanja prostega časa. Vse te aktivnosti obiskovalcev imajo zelo pomembno vlogo v revitalizaciji (obrobne) slovenskega podeželja.

Slika 3: Primer trženja kakovostnih lokalnih kmetijskih proizvodov (Katja Jakljevič).

Slika 4: Logotip Urbanove poti (V naročju svetega Urbana).

Kako oživiti in nadgraditi tematsko pohodno pot?

Primer aktiviranja notranjih virov podeželja je oživetev in nadgradnja tematske pohodne poti Urbanova pot v občini Metlika. Gre za 6,3 km dolgo krožno pot, poimenovano po zavetniku cerkve na Grabrovcu, svetem Urbanu. Na pobudo krajanov vasi Grabrovec je kot pohodniško-tekaško-kolesarska pot nastala leta 2001 z namenom, da bi jo okoliški prebivalci in ostali zainteresirani uporabljali za dnevno rekreacijo ali krajši izlet zunaj mesta. Ima svoj logotip, ki je upodobljen na zastavi, oznakah ob poti in promocijskih zgibankah.

Pot deloma že združuje naravno in kulturno dediščino z aktivnim preživljanjem prostega časa v naravi ter s kulinarčno ponudbo, v svojo ponudbo jo kot dopolnitev vključujejo tudi nekateri ponudniki turističnih storitev. Glede na to, da je bila pot vzpostavljena leta 2001 in

je v lokalnem okolju dobro prepoznana ter sprejeta, pa tudi, da so bili na njej organizirani množični dogodki, smo v okviru raziskave izvedli podrobnejšo analizo trenutnega stanja poti. Temeljila je na kriterijih za pridobitev statusa tematske pohodne poti, pripravljenih v okviru Študije o označevanju in vzdrževanju tematskih pohodnih poti (2010). Rezultati so razkrili, da je Urbanova pot trenutno v slabem stanju, saj od trinajstih kriterijev izpolnjuje le štiri, štiri izpolnjuje delno, preostalih pa ne izpolnjuje.

Poleg tega smo ugotovili, da so ob poti zamrle vse množične prireditve, ki so bile v preteklosti dobro obiskane, da so uporabniki poti nezadovoljni z vzdrževanjem infrastrukture, upravljavcu poti Krajevni skupnosti Grabrovec pa primanjkuje idej in sredstev za oživitev ter nadgradnjo poti. Ob upoštevanju modela življenjskega cikla tematske pohodne poti lahko predpostavimo, da se pot počasi približuje kritični točki.

Na podlagi analize stanja poti in njenih uporabnikov ter analize notranjih

virov podeželja obravnavanega območja smo oblikovali predloge za razreševanje trenutnih problemov ter oživitev in nadgradnjo poti, ki temeljita na aktiviranju notranjih virov podeželja ter na vključevanju različnih lokalnih in regionalnih akterjev ter njihovemu medsebojnemu sodelovanju. Preučevano območje namreč v sebi skriva številne notranje vire podeželja: razgiban teren, zidanice, vinograde, gozd, značilne lokalne navade, svojska narečje, običaje in hrano, izdelke, prostoživeče živali, rastline. Ti potenciali za turizem, rekreacijo in lokalno

Preglednica 1: Kriteriji za pridobitev statusa tematske poti (Prirejeno po Študiji o označevanju in vzdrževanju tematskih poti, 2010).

Kriterij	Urbanova pot		
	izpolnjuje kriterij	delno izpolnjuje kriterij	ne izpolnjuje kriterija
Pripravljen načrt poti in pridobljena soglasja vseh lastnikov zemljišč, po katerih pot poteka.			
Upoštevanje osnovnih zahtev, kot so: čim bolj naraven potek mimo zanimivih točk, enotna označitev, jasno označen začetek in konec poti, ki naj bo v bližini turistično-informacijskega centra ali specializiranega objekta za pohodništvo ali gostinskega obrata ali primerne interpretacijskega centra.			
Določena vsaj najkrajša dolžina poti: sprehajalne poti in fitnes poti ter poti za nordijsko hojo do ene ure, ostale poti najmanj eno uro.			
Če je le mogoče, trasa speljana zunaj asfaltnih cest, asfalta je lahko največ 15 %.			
Ob poti zagotovljenih čim več točk, kjer pohodnik lahko spoznava naravne in kulturne zanimivosti; zagotoviti je treba ustrezna počivališča in možnost okrepčila – najmanj eno na 45 minut.			
Pot je speljana mimo nastanitev, specializiranih za pohodništvo, oziroma planinskih koč.			
Pot je označena po enotno veljavnem sistemu, tako, da jo lahko uporablja tudi turist oziroma pohodnik, ki ni vešč gibanja po neznanem terenu – informacijska tabla o poti na začetku, usmerjevalne table in oznake na poti sami.			
Za vodenje poti je na voljo licenciran vodnik (turistični vodnik za sprehajalne poti, vodnik za nordijsko hojo za poti, urejene za nordijsko hojo, komercialni planinski ali gorski vodnik ali drug vodnik z licenco).			
Pot ima določenega skrbnika, ki jo skupaj z oznakami redno in skrbno vzdržuje.			
Zagotovljen vir finančnih sredstev za vzdrževanje.			
Pot ima zagotovljeno ustrezno promocijo v okviru zgibank in/ali elektronskih medijev.			
Pot je vključena v celovite turistične pakete v ciljni turistični destinaciji.			
Če je le mogoče, sta začetek in konec poti sta povezana z javnim prevoznim sredstvom.			

Slika 5: Večina oznak ob poti je dotrajanih ali zaraščenih (Barbara Gornik).

Slika 6: Dotrajano počivališče ob Urbanovi poti (Barbara Gornik).

Slika 7: Propadli in neugledni objekti ob poti (Barbara Gornik).

prebivalstvo še niso izkoriščeni v zadostni meri. Večina teh prvin bi se ob ustrezni interpretaciji dalo izpostaviti v povezavi z obravnavano potjo, bodisi na oziroma ob sami poti bodisi z njeno vključitvijo v turistično in rekreacijsko ponudbo turističnih kmetij Grabrovca in Metlike.

Za vsak oblikovan predlog smo izračunali stroške ter opozorili na njegove prednosti in pomanjkljivosti. Oživitvev in nadgradnja poti naj bi potekali v štirih korakih. V prvem in drugem zasledujemo kratkoročne cilje, v tretjem srednjeročne, četrti korak pa naj bi izpolnil dolgoročne cilje. Izpolnitev

kratkoročnih ciljev bo oživila pot, izpolnitev srednjeročnih in dolgoročnih ciljev pa njeno nadgradnjo, kar bo omogočilo, da bo Urbanovo pot ob ciljni promociji mogoče intenzivneje vključiti v širšo turistično in rekreacijsko ponudbo jugovzhodne Slovenije. To je lahko razvojni impulz delu obrobne slovenskega podeželja. V vseh fazah sta potrebna nenehno vrednotenje učinkov in temeljit razmislek o možnih izboljšavah oziroma spremembah načina dela. Osredotočiti se je treba na to, ali so bili zastavljeni cilji doseženi, ali so uporabniki zadovoljni z oživitvijo poti ter z načinom in vrsto njene nadgradnje, in tudi, ali sta se število in struktura uporabnikov zaradi tega (bistveno) spremenila.

Slika 8: Zidanica ob Urbanovi poti priča o močno zakoreninjeni in dolgotrajni tradiciji belokranjskega vinogradništva (Barbara Gornik).

Prvi korak

V prvem koraku je bistveno oblikovanje delovne skupine, ki bo v zvezi z Urbanovo potjo usklajevala interese in mnenja različnih akterjev na lokalni ter regionalni ravni, ob tem pa bo odgovorna tudi za vse zadeve, povezane z njenim vzdrževanjem, promocijo in nadgradnjo ter oživitvev starih in/ali organizacijo povsem novih

množičnih dogodkov. Kot prikazuje model akterjev oživitve in nadgradnje Urbanove poti, je pri tem pomembno redno posvetovanje in intenzivno sodelovanje s Krajevno skupnostjo Grabrovec, Občino Metlika in ponudniki turističnih storitev ob poti, po potrebi pa še z Razvojno-informacijskim centrom Bela krajina, s Turističnim društvom Vigred Metlika ter z morebitnimi drugimi zainteresiranimi društvi in ustanovami. Brez dobrega sodelovanja in dialoga vseh teh akterjev oživitve in nadaljnja nadgradnja poti ne bosta mogoči. Vsekakor je priporočljivo, da skupina že v prvem koraku sama ali z omenjenimi akterji zagotovi stalen vir financiranja za redno vzdrževanje poti in njeno nadgradnjo.

Slika 9: Krave na paši ob Urbanovi poti (Matej Janžekovič).

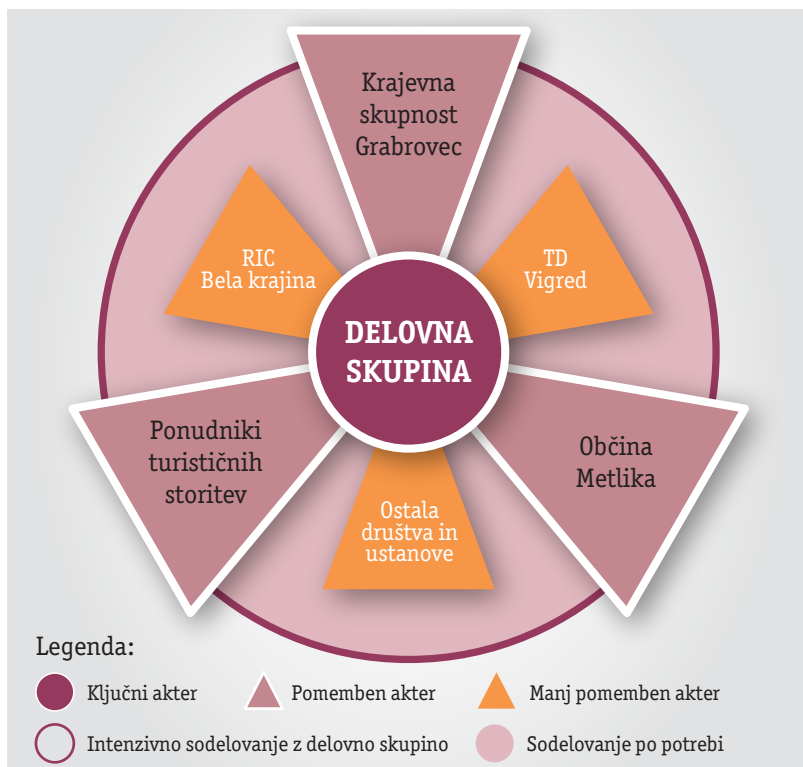
Drugi korak

V drugem koraku je bistveno oblikovanje jasnega načrta, po katerem bo potekala oživitve poti. Na podlagi

rezultatov raziskave svetujemo, da se skupina najprej loti odprave pomanjkljivosti, ki jih nakazuje podrobnejša analiza stanja poti. Nujni so obnova ali menjava obstoječih oznak ob poti ter ureditev počivališč; kar pomeni odstranitev dotrajanih klopi, smetnjakov in mize ob cerkvi sv. Urbana ter njihovo menjavo z novimi, določitev in ureditev dodatnih počivališč, postavitve informacijskih tabel na Pungartu, kjer naj bi bilo izhodišče poti, in ob cerkvi, kjer je najvišja točka trase poti. Potrebna je tudi sanacija odsekov, ki jih je poškodovala erozija in so potencialno nevarni za uporabnike. Poleg tega predlagamo postavitev dveh dodatnih oznak in prestavitve lokacije tretjega počivališča nekoliko nižje, saj je z vidika doživljajskih vrednot nova lokacija precej primernejša (lepši razgled, travniško-pašniški del poti).

Doslej je bil na vsakem počivališču nameščen tudi koš za smeti, kar pa glede na potek poti ni nujno, saj je speljana mimo ekoloških otokov nasproti Pungarta in na Grabrovcu, ki sta približno

Slika 10: Model akterjev v procesu oživitve in nadgradnje Urbanove poti (Barbara Gornik).

Slika 11: Zemljevid lokacij počivališč in TK ob Urbanovi poti (Barbara Gornik).

na polovici poti (prvi v zgornjem, drugi v spodnjem delu), zato lahko obiskovalci morebitne odpadke odložijo kar tam. S tem se zmanjšajo stroški obnove poti, zatem pa tudi stroški vzdrževanja poti. Ko bo pot obnovljena, bo mogoča njena nadgradnja.

Pomembno je, da bo z obnavljanjem poti seznanjena tudi širša javnost. Potrebna je priprava novega promocijskega gradiva in spletnega mesta, kjer bodo sedanji in bodoči uporabniki lahko dobili informacije o poti, dogodkih, okolici, zanimivostih, kulinskih ponudbi in podobno. V tem koraku je priporočljivo začeti tudi z merjenjem obiskanosti poti; vpisna knjiga obiskovalcev naj bo locirana ob cerkvi svetega Urbana. Poudariti je treba, da bodo zbrani podatki natančni oziroma na ravni ocene, saj se vsak obiskovalec najbrž ne bo vpisal v knjigo. Pomembno je, da se v oživitvev tematske pohodne poti aktivno vključijo lokalni prebivalci, mojstri, obrtniki in strokovnjaki z različnih področij, ki lahko s svojim znanjem, materiali in idejami odločilno prispevajo k njeni obnovi.

Tretji korak

V tretjem koraku je predvidena nadgradnja poti. V raziskavi smo preverjali tri možnosti: nadgradnjo v smeri učne poti, vzpostavitev ponudbe za rekreativce in osebe s posebnimi potrebami ter nadgradnjo poti z oživitvijo množičnih dogodkov. Mnenje uporabnikov o predlaganih možnostih nadgradnje smo ugotavljali tudi z anketiranjem. Največ vprašanih (98 %) podpira nadgradnjo v učno pot, 72 % jih podpira prilagoditev

dela poti osebam s posebnimi potrebami, 74 % pa jih meni, da je pot zdi smiselno opremiti s telovadnimi napravami. Zadnja možnost se je pojavljala tudi pri vprašanih o tem, kaj si ob poti uporabniki še želijo in kaj najbolj pogrešajo. Za vsako predlagano možnost nadgradnje smo v raziskavi navedli primer, določili odgovorne ter opozorili na njene pozitivne in negativne učinke.

Glede na rezultate ankete uporabnikov Urbanove poti in finančna sredstva, ki jih ima na voljo upravljavec poti, je najbolj smiselna nadgradnja poti z vzpostavitev ponudbe za rekreativce in osebe s posebnimi potrebami. Vzpostavitev tovrstne ponudbe zahteva sodelovanje delovne skupine z vsemi akterji, ki smo jih nakazali v *modelu akterjev*, s posebnim poudarkom na sodelovanju z »drugimi društvi in ustanovami« (športna društva, vzgojno-izobraževalne ustanove, Društvo invalidov Metlika, Dom starejših občanov ...), saj ta svoje člane in varovance, predvsem pa njihove potrebe, zelo dobro poznajo. Poleg tega bi nekatera od njih pri vzpostavitvi poti lahko tudi strokovno in finančno pomagala.

74 % anketirancev si želi, da bi bila pot opremljena s telovadnimi napravami, ker pa te zahtevajo prostor in so precej velik strošek, svetujemo, da se najprej postavijo table z vajami za razgibavanje. Te se lahko namestijo na prostore, namenjene počivališčem. Zaradi razdalje med njimi in omejenega števila počivališč bi bilo dobro, da se vaje razdelijo po sklopih in so na enem mestu (na tako imenovanem trim otoku) na primer vaje za roke,

drugje vaje za hrbet in tako dalje. Da se bodo predvsem novi uporabniki lažje znašli, kje je posamezen sklop, bo treba postaviti tablo, ki bo jasno in pregledno prikazovala njihovo lokacijo. Vaje se lahko na inovativen način predstavi ali prilagodi tudi otrokom. Pri oblikovanju vaj za otroke bo potrebno sodelovanje pedagogov vzgojno-izobraževalnih zavodov (Vrtec Metlika, Osnovna šola Metlika). Glede na to, da so počivališča št. 2, 8 in 9 v zgornjem delu poti, na terenu, lažje dostopnem gibalno oviranim osebam (možnost parkiranja, asfaltiran del poti brez večjih naklonov), bi bilo smiselno, da se vaje na njih prilagodijo tej skupini uporabnikov.

Vzpostavitev ponudbe za rekreativce in osebe s posebnimi potrebami bi imela številne pozitivne učinke ne le na lokalno, ampak tudi na regionalno okolje. V prvi vrsti bi se znatno povečala privlačnost in s tem verjetno obiskanost poti, v širšem kontekstu pa tudi privlačnost Grabrovca in občine Metlika. Razen tega ponudba vključuje več ciljnih skupin. V kombinaciji z drugimi aktivnostmi različnim generacijam in skupinam lokalnega prebivalstva ter ostalim obiskovalcem omogoča aktivno, zdravo in okolju prijazno preživljanje prostega časa. Ponudniki turističnih storitev bi lahko rekreacijsko Urbanovo pot vključili v svojo turistično ponudbo ali jo prilagodili gostom, ki jih na podeželje privabljajo možnosti rekreacije in aktivnega preživljanja prostega časa (izposoja koles, pohodniških palic, najem konja ...). Pomanjkljivost tovrstne nadgradnje je v tem, da upravljavcu poti ne prinaša neposrednega

zaslužka, korist pa imajo predvsem ponudniki turističnih storitev ob poti, če jo seveda aktivno in smiselno vključujejo v svojo turistično ponudbo.

Nadgradnja Urbanove poti v učno pot je med predlaganimi možnostmi najbolj zahtevna, saj od delovne skupine poleg jasnih ciljev, inovativnosti in odličnega sodelovanja na lokalni in regionalni ravni zahteva tudi sodelovanje s strokovnjaki z več področij (geografi, zgodovinarji, etnologi, biologi, gozdarji ...). Treba je torej prepoznati in aktivirati množico notranjih virov podeželja, jih ustrezno interpretirati in zaokrožiti v smiselno celoto. Ta vrsta nadgradnje omogoča povečanje prepoznavnosti in privlačnosti naselja Grabrovec, njegove zgodovine ter naravnogeografskih in družbenogeografskih značilnosti. Zaradi bližine Urbanove poti bi jo lahko v svoj program vključile tudi izobraževalne ustanove. Za razliko od rekreativne poti je učna pot z dobrim programom, usposobljenim vodičem in ustrezno promocijo možnost neposrednega zaslužka za njenega upravljavca. Po predhodnem naročilu bi lahko obiskovalci učne poti obisk sklenili na eni od turističnih kmetij, kar bi prineslo zaslužek lokalnim ponudnikom turističnih storitev, obenem pa pomenilo dodatno promocijo kraja, lokalnih kakovostnih proizvodov in v najširšem smislu promocijo celotne Bele krajine.

Tovrstne učinke učnih poti potrjujejo številni primeri iz Slovenije in tujine. V tem koraku je smiselno razmisliti tudi o množičnih dogodkih, saj so med navedenimi možnostmi nadgradnje njihovi akterji lahko največji vir

Preglednica 2: Potek oživitve in nadgradnje Urbanove poti (Barbara Gornik).

faza	KRATKOROČNI CILJI		SREDNJEROČNI CILJI	DOLGOROČNI CILJI
	PRVA FAZA	DRUGA FAZA	TRETJA FAZA	ČETRTA FAZA
ime cilja	oblikovanje delovne skupine in določitev vira financiranja Urbanove poti	revitalizacija Urbanove poti	nadgradnja Urbanove poti	razširitev mreže povezav na regionalno in državno raven
izvedba	KS Gabrovec skupaj z lokalnim prebivalstvom in ponudniki turističnih storitev oblikuje delovno skupino, odgovorno za vse zadeve, povezane z Urbanovo potjo. Zagotovi se stalen vir financiranja poti.	Demontaža starih oznak in klopi ter menjava z novimi, postavitve informativnih tabel na Pungartu in ob cerkvi sv. Urbana, sanacija poškodovanih delov poti. Začetek merjenja obiska poti.	Tri možnosti nadgradnje: - ponudba za rekrutivce in osebe s posebnimi potrebami, - učna pot, - revitalizacija množičnih dogodkov.	Oblikovanje povsem novih večdnevniških dogodkov, povezava s sorodnimi potmi.
čas	nekaj mesecev	šest mesecev do eno leto	dve leti od začetka obnove	pet let od začetka obnove
finance	brez stroškov	1722 € + strošek sanacije trase poti	Stroški odvisni od izbire nadgradnje. Stroški za rekreacijsko ponudbo so ocenjeni na 799,71 €.	Stroški odvisni od izvedbe dogodka.

dohodka za lokalno skupnost. Med uporabniki poti interes za njihovo oživitve obstaja, naloga delovne skupine pa bo povezati deležnike, izoblikovati jasne cilje in načrt dela ter nenehno kritično vrednotiti učinke, saj množični dogodki v sebi skrivajo številne pasti in nevarnosti.

Četrty korak

V četrtem koraku bo treba razmisliti o razširitvi mreže povezav na regionalno in državno raven, kar se lahko doseže z oblikovanjem povsem novih večdnevniških dogodkov ali s povezavo s sorodnimi potmi. Tretji in četrty korak z organizacijo množičnih dogodkov sta tudi največji »potencial« za nastanek

konfliktnih situacij, zato zahtevata močno in enotno lokalno skupnost, s katero bo lahko intenzivno sodelovala delovna skupina. V nasprotnem primeru bi lahko bila organizacija množičnih dogodkov vprašljiva oziroma obsojena na propad. To pa bi pomenilo izgubljeno priložnost za stalni vir dohodka in s tem slabše možnosti revitalizacije obrobnega podeželja.

Sklep

Usoda Urbanove poti je odvisna predvsem od volje, interesa in sodelovanja znotraj lokalne skupnosti, saj na tem območju notranjih virov podeželja ne primanjkuje. V raziskavi smo jasno opredelili, kje na krivulji življenjskega

cikla tematske pohodne poti je pot trenutno in v katero smer jo z nastopom kritične točke vodijo (ne)odločitve njenega upravljavca. S predlogi smo dokazali, da možnosti za oživitve in nadgradnje poti obstajajo, vendar je za njuno realizacijo nujna korenita sprememba pri upravljanju s potjo. Potrebna je močna delovna skupina z jasnima strategijo in načinom dela ter s sposobnostjo sodelovanja z različnimi akterji v prostoru. Sicer bo pot propadla, s čimer bo v dobi potrošniškega podeželja ter aktivnega in zdravega preživljanja prostega časa izgubljena pomembna, če ne celo ključna prva padeželskega kapitala na Grabrovcu.

Viri in literatura

- Garrod, B. 2006: Re-conceptualising rural resources as countryside capital: The case of rural tourism. *Journal of Rural Studies* 22. Medmrežje: <http://course.sdu.edu.cn/G2S/eWebEditor/uploadfile/20130509154805009.pdf> (9. 7. 2015).
- Gornik, B. 2015: Revitalizacija in nadgradnja tematske poti: primer Urbanove poti v občini Metlika. Zaključna seminarska naloga, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Potočnik Slavič, I. 2010: Endogeni razvojni potenciali slovenskega podeželja. *GeografFF7*. Ljubljana.
- Študija o vzdrževanju in označevanju tematskih pohodnih poti. 2010. Medmrežje: http://www.zgs.si/fileadmin/zgs/main/img/CE/Javnost/GUP/Studija_o_tematskih_poteh/Priporocila_signalizacije_poh_poti.pdf (25. 7. 2015).

Spreminjanje kulturne pokrajine gorskih vasi na Japonskem zaradi obrobnosti

IZVLEČEK

Z razraščanjem globalizacije in poveljne gospodarske rasti gorske vasi na Japonskem doživljajo dramatične spremembe. Z opuščanjem tradicionalnih dejavnosti v gorskih vaseh, kakršni sta svilarstvo in gozdarstvo, vse bolj izrazitim staranjem prebivalstva in obsežnim pogozdovanjem od začetka petdesetih let prejšnjega stoletja, se kulturna pokrajina japonskih gorskih območij korenito spreminja. Potisnjene na obrobje metropolitanskih območij mnoge gorske vasi nimajo dovolj razvitih gospodarskih dejavnosti, zato tamkajšnja tradicionalna družbeni in gospodarski sistem propadata.

Ključne besede: kulturna pokrajina, raba tal, gorske vasi, Japonska.

ABSTRACT

Mountain villages in Japan and peripheralization of cultural landscape
With the spread of globalization and the post-war economic growth, the mountain villages in Japan are experiencing dramatic changes. The process started by abandoning the traditional activities of mountain villages such as sericulture and forestry. From the beginning of the fifties of the last century it was further accelerated with growingly aging population and large-scale afforestation. Today, many mountain villages in Japan are pushed to the periphery of metropolitan areas. As a consequence, they do not have a proper functional economic base, and therefore, the traditional social and economic system is in a process of collapse.

Key words: cultural landscape, land use, mountain villages, Japan.

Nastanek gorskih vasi na Japonskem sega v obdobje Jōmon, ki je trajalo od približno 12.000 do 300 let pred našim štetjem. V prvi polovici tega obdobja, dolgega dobrih 10.000 let, je sedanje poplavne ravnice preplavljalo morje. To je razlog, da je bila poselitev v gorah in na planotah bolj razširjena, kar potrjujejo tudi arheološke najdbe iz obdobja Jōmon v goratih predelih.

Začetki gorskih vasi, kakršne poznamo v sodobnosti, so bili povezani s požigalništvom in kultiviranjem zemljišč ter oblikovanjem riževih polj. Pogozdovanje skupnih zemljišč se je širilo in začelo se je tudi preseljevanje prebivalstva. V drugi polovici srednjega veka, do polovice obdobja Edo (1603–1868), so vasi na gorskih območjih nastajale po vsej državi in so starejše od podeželskih naselij na ravninah, ki so večinoma nastale pred 200 do 400 leti (Fujita 1989, 85).

V tem kontekstu Fujita (2011, 4) trdi, da Japonci izvirajo z gorskih območij, kjer so se oblikovali temelji japonske kulture in življenja, kar je v nasprotju s splošno razširjeno samopodobo Japoncev in splošnim mnenjem, da je japonska kultura v prvi vrsti kultura riža.

V kulturi Japonske obstaja »pogled na naravo« ali *shizenkan*, ki pomeni gorskih gozdov postavlja pred riževa polja. V tem kontekstu kultura ne izhaja z območij gojenja riža, ampak z gozdnih območij, kjer je bilo za prebivalce v kameni dobi značilno, da so se narave oziroma gozdov in gora na eni strani bali, na drugi pa so jim bili neizmerno hvaležni. Raziskovalci gorskih vasi podobno kot Fujita menijo, da je bilo to predvsem posledica dejstva, da se je japonska kultura razvijala in oblikovala skozi način preživetja v gorah in gozdovih.

Vsa kmetijska zemljišča, vključno s tistimi na gorskih območjih, niso namenjena zgolj pridelavi hrane, ampak so pomembna tudi za ohranjanje tradicionalne rabe tal, zadrževanje vode, ohranjanje naravnega okolja in ravnovesja ter oblikovanje kulturne pokrajine nasploh.

Hitra modernizacija kmetijstva na Japonskem je spremenila odnos, ki ga ima človek do gozda. Ljudje so začeli kupovati les, gorivo, gnojila in krmo, s čimer so prekinili naravno vez med človekom in gozdom. Opuščanje tradicionalne rabe gozdov v zadnjih desetletjih močno vpliva na značaj japonske kulture in celo nacionalno identiteto. Opuščanje gorskih vasi pomeni prekinitev zadnjih vezi z gozdom kot temeljem japonske kulture. To ima seveda opazne posledice tudi na podeželju, predvsem v spremembah zemljiške rabe.

Depopulacija in spremembe rabe tal

Približno 70 % kopnega Japonske je goratega. Dobrih 68 % celotnega površja pokrivajo gozdovi, ki jih je relativno več v goratih predelih. Tamkaj je veliko vasi, ki obstajajo že od nekdaj. Leta 2014 je bilo na Japonskem 734 gorskih vasi (Japonsko ministrstvo ... 2015), a se njihovo število postopoma zmanjšuje.

Avtorica besedila in fotografij:

IVANA MOGUŠ YAMADA, prof.

geog. in univ. dipl. jap.

Ulica Crvenog križa 21, Zagreb, Hrvatska

E-pošta: ivanamyamada@gmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

Zakon o spodbujanju gorskih vasi iz leta 1970 tovrstna naselja opredeljuje kot občine, kjer je več kot 75% zemljišč pokritih z gozdom, povprečna gostota poselitve pa je manjša od 116 ljudi na kvadratni kilometer (Fujita 2013, 49).

Do konca prve polovice 20. stoletja se je večina Japoncev, živečih na gorskih območjih, preživljala s kmetovanjem in z upravljanjem neobdelanih skupnih zemljišč okrog vasi. Okoliški gozd jim je nudil les za gradnjo in kurjavo, gnojilo, travo za krmo in gobe. Gozd je bil v lasti vaške skupnosti in vaščani so ga uporabljali za ohranjanje življenja in kmetijstva. Na večini gorskih območij je bil gozd prevladujoča zemljiška kategorija, razen tam, kjer so bila gozdna zemljišča vključena v požigalništvo (Fujita 1989). Zemljišča, pridobljena s požigalništvom, se imenujejo *yakihata*. S požigalništvom so bili vaščani aktivno povezani z zemljišči, ki so jih obdelovali. Požigalništvo je bilo kot način kmetovanja na japonskih gorskih ob-

močjih razširjeno do konca petdesetih let prejšnjega stoletja (Akaishi 2004, 32). Bilo je uporaben in razmeroma učinkovit način preživljanja na slabo produktivnih zemljiščih strmih gorskih pobočij, kjer ni bilo možno gojiti riža, zato so na njih pridelovali ajdo, proso in druga žita.

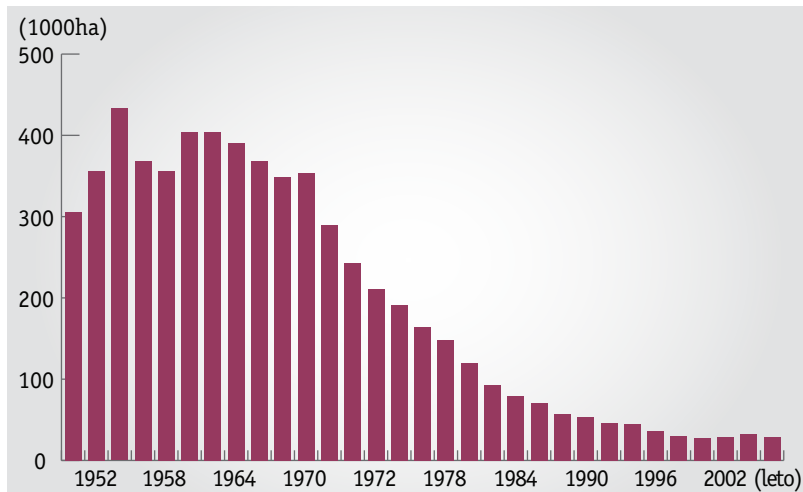
Med drugo svetovno vojno in tudi po njej je bilo veliko dreves posekanih za vojaške namene in gradbeni material. Po vojni se je zaradi potrebe po lesu kot gradbenem materialu začelo obsežno pogozdovanje. Z elektrifikacijo, plinifikacijo in množično uporabo nafte se je povpraševanje po lesu za ogrevanje zmanjšalo, zato so namesto za pridobivanje oglja uporabnih listavcev začeli saditi za gradbeni material uporabne drevesne vrste, kot so japonska srpovka (*Cryptomeria japonica*), školjkasta pacipresa (*Chamaecyparis obtusa*) in japonski macesen (*Larx kaempferi*). Zmanjšano povpraševanje po oglju in povečano po nadomestnih surovinah za gorivo je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja

sprožilo gospodarske težave v gorskih vaseh, katerih dohodek je bil prej skoraj v celoti odvisen od oglarjenja. Zato so se prebivalci krajev, ki so bili pretirano odvisni od oglarstva, v iskanju boljših zaposlitvenih možnosti množično odseljevali na industrializirana mestna območja (Nishino 2012). To je pustilo pečat tudi v pokrajini, kjer so zimzeleni drevesni nasadi, zasajeni po drugi svetovni vojni, nadomestili avtohtone hrastove gozdove.

Delež umetno zasajenih gozdov iglavcev se je najbolj povečal prav na območjih, ki so bila nekdaj odvisna predvsem od proizvodnje lesa za gorivo in oglje (Shimatsu 2004). V nasade iglavcev so marsikod preoblikovali tudi območja travnikov in njiv, ki so jih pridobili s požiganjem gozda.

Povpraševanje po stanovanjih na mestnih območjih se je začelo povečevati, s tem pa tudi povpraševanje po lesu kot gradbenem materialu, ki mu domača proizvodnja ni zmogla zadostiti. Cene lesa na japonskem trgu so skokovito narasle, kot odziv na to pa je sledil uvoz poceni lesa iz tujine. Ker je uvožen les japonski trg dobesedno preplaval, se je cena domačega lesa občutno znižala (Nishino 2012). To je prizadelo domačo proizvodnjo in delavce sililo k odseljevanju. Zaradi cenene uvoženega lesa je prišlo tudi do opuščanja umetno zasajenih gozdov po vsej Japonski. Zato so mnogi povojni gozdni nasadi slabo vzdrževani oziroma zapuščeni, opazno je tudi obsežno zaraščanje obdelovalnih zemljišč. Napredni sistem njihove obdelave, ki je temeljil na kmetijski in gozdarski dejavnosti, je dandanes skoraj v celoti zamrl.

Slika 1: Spreminjanje pogozdenih zemljišč na Japonskem med letoma 1950 in 2006.

Slika 2: Opuščena nekdanja terasasta polja so zaraščena s cedrovim gozdom (foto: Ivana Mogaš Yamada).

Nishino (2007) kot poglavitni razlog stagnacije gozdarstva na Japonskem izpostavlja osredotočanje prebivalstva v mestih ter razvoj težke kemične industrije v petdesetih in šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ki sta gorske vasi potisnila na obrobje. Propadanje gozdarstva je še dodatno spodbudilo preseljevanje mladih v mesta, predvsem večja središča, kot so Osaka, Nagoja in Tokio, kjer je rastoča industrija potrebovala veliko delavne sile

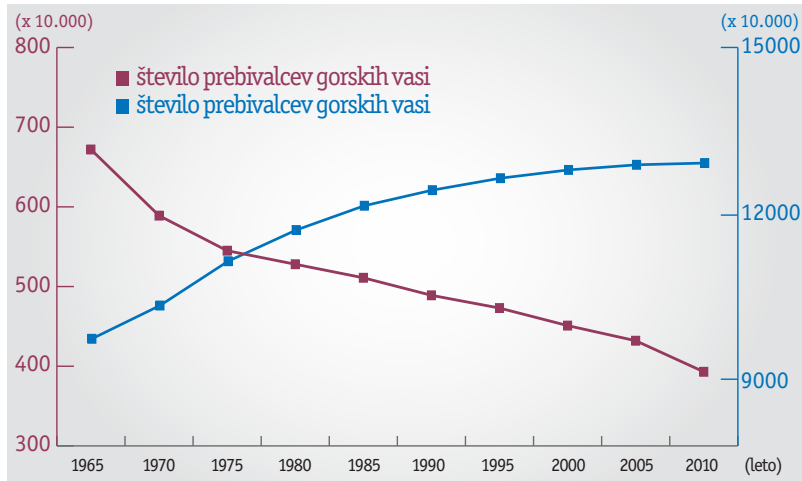
(Shimatsu 2004; Nishino 2008). Zaradi navedenih razlogov se je v dveh desetletjih po letu 1960 na mestna območja priselilo okrog 30 milijonov ljudi, kar še vedno velja za največje migracijsko gibanje v zgodovini Japonske (Fujita 2011, 47). Delež starejših na območjih odseljevanja se je močno povečal. Veliko vasi je bilo v celoti izpraznjenih, saj so se starejši prebivalci morali preseliti v lažje dostopna naselja.

Leta 1965 je v gorskih vaseh živelo 6,8 % prebivalcev Japonske, leta 1985 4,2 %, leta 2000 pa le še 3,6 %. Leta 2010 se je delež skrčil na 3 % in se še vnaprej zmanjšuje. V gorskih vaseh, kjer niso bili zmožni zajeziti odtoka prebivalstva, se zavzemajo za skladnejši regionalni razvoj, saj se soočajo s pospešenim gospodarskim nazadovanjem (Nishino 2007, 136). To še posebej velja za od velikih sotesk oddaljena območja, kjer sta bila temelj gospodarjenja priprava drv in oglarstvo.

Nazadovanje prebivalstva gorskih vasi je postalo državni problem, zato jih je vlada opredelila kot »območja hitrega zmanjševanja števila prebivalcev« ali *kaso chiiki*. Vlada je prvi zakon za spodbujanje razvoja gorskih vasi sprejela leta 1965, pet let pozneje pa je sprejela še zakon za spodbujanje »območij hitrega zmanjševanja števila prebivalcev« (Nishino 2010).

Kot je bilo zapisano, je njegov namen pridobitev sredstev za občine, ki so izpolnjevale že omenjene pogoje glede poraščenosti zemljišč in gostote prebivalstva.

Oba pogoja je izpolnjevalo okrog 1100 občin. Po tem zakonu je bilo veliko denarja namenjenega izpraznjenim območjem, kjer so financirali projekte, ki so jih pripravile občine. Največ sredstev se je porabilo za infrastrukturne projekte, kot so izgradnja običajnih in gozdnih cest, mostov, predorov, javnih uradov in dvoran, sodobnih šol in podobno. Območja gorskih vasi so doživela opazne spremembe, vendar veliko občin na ta-

Slika 3: Spreminjanje števila prebivalcev na Japonskem in v tamkajšnjih gorskih vaseh.

kojšen zagon gospodarske dejavnosti ni bilo ustrezno pripravljenih (Fujita 2011, 49 – 50).

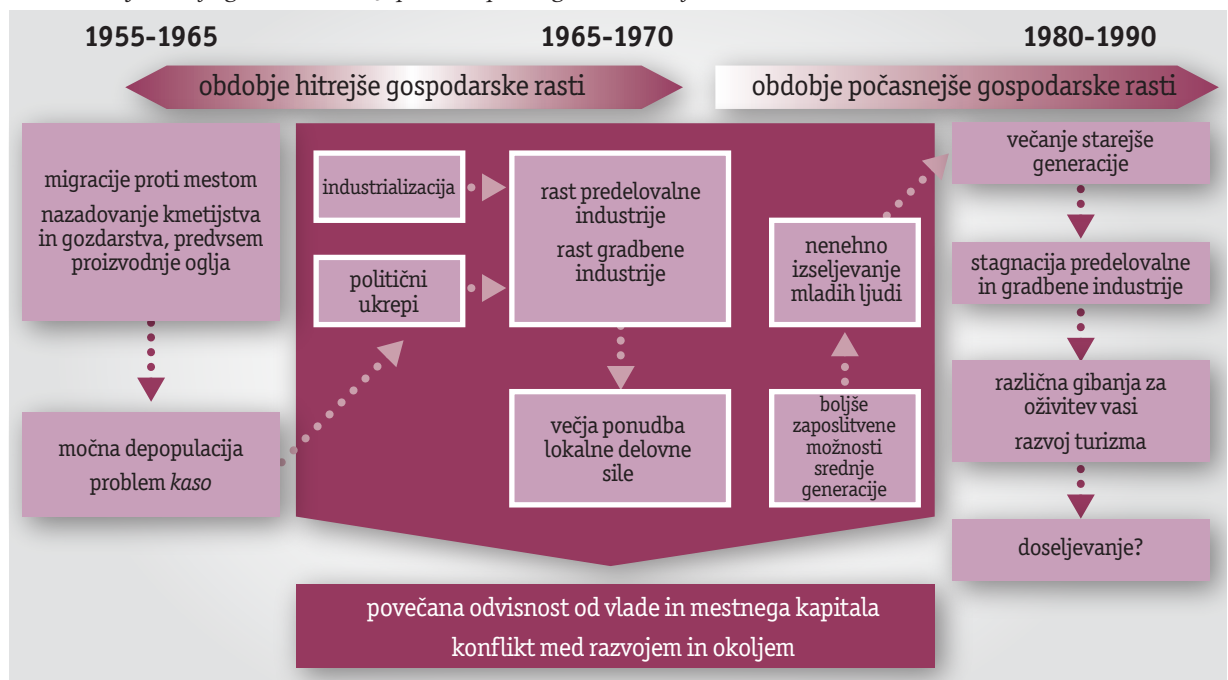
Z rastočo japonsko gospodarsko močjo se je ekonomska razlika med gorskimi vaseh in mesti še povečala.

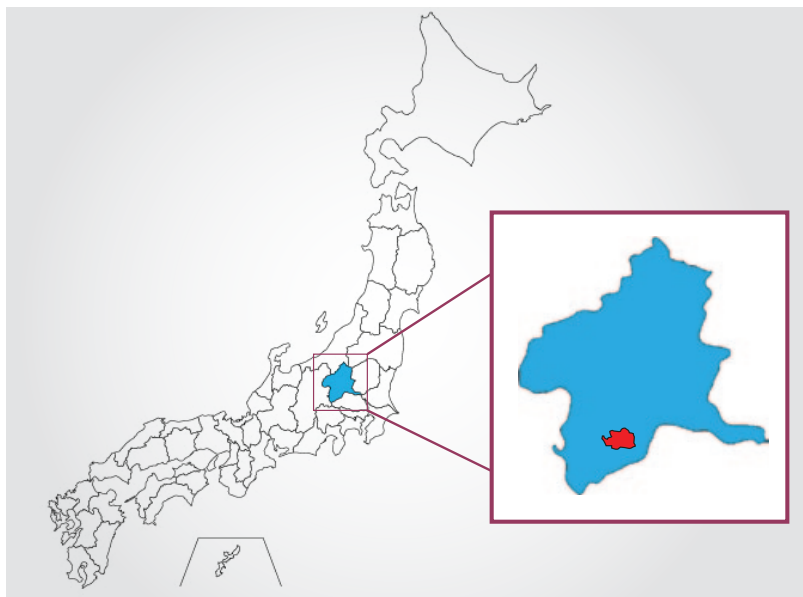
Zaradi tega so odpirali javna podjetja, ki so temeljila na novi zakonodaji. Spodbujali so razvoj turizma, krepitev gozdarstva in krepitev vezi z mesti. Ti napori so nekaterim vasem prinesli izboljšanje, vendar jim težav zvečine ni uspelo odpraviti (Nishino 2008).

Gorske vasi na Japonskem se še vedno soočajo s problemi staranja in upadanja prebivalstva ter s tem povezanimi napovedmi o izginotju nekaterih med njimi. V to skupino spada tudi vas Nanmoku v jugozahodnem delu prefekture Gunma. V Nanmokuju je dobrih 58 % prebivalcev starejših od 65 let, kar je največja stopnja ostarelosti na Japonskem.

Gorske vasi na jugozahodu prefekture Gunma so del gorovja Chichibu, ki se vzpenja na južni strani osrednje tektonske črte, prek Japonskega otočja potekajoče od vzhoda proti zahodu. Na območju naselja je zelo razgibano površje z ozkimi dolinami in strmimi pobočji. Večina ozemlja vasi Nanmoku je gorata, sama vas pa je nastala v globoki dolini reke Nanmoku. Prebivalci gradijo hiše s kamnitimi zidovi, da lahko čim bolj izkoristijo zemljišča

Slika 4: Periferizacija gorskih vasi na Japonskem po drugi svetovni vojni.

Slika 5: Lega vasi Namoku znotraj prefekture Gunma in lega prefekture znotraj Japonske.

na strmih pobočjih. Kamniti zidovi so glavni simbol vasi Nanmoku.

Nishino (2016, 5) ugotavlja, da tamkajšnje površje odločilno vpliva na razpoložljivost obdelovalnih zemljišč in prav to je privedlo do razlik v razprostranjenosti obdelovanih zemljišč v primerjavi z gorskimi vasmi na bolj uravnanih območjih. Tako je zaradi možnosti gojenja murv na strmih pobočjih v Nanmokuju in sosednjih vaseh na tem območju cvetelo svilarstvo. Na strmih pobočjih so prebivalci sadili murve in krompir *konnyaku*, se ukvarjali z oglarstvom, gozdarstvom in svilarstvom – dejavnostmi, ki so bile desetletja temelj gospodarjenja gorskih vasi tega območja. Zaradi staranja in zmanjševanja števila prebivalcev je prišlo do občutnih sprememb v rabi tal. Veliko gorskih vasi je poskušalo pritegniti industrijo, vendar zaradi razgibanega površja in slabih cestnih povezav pri tem niso bile pretirano uspešne.

S promocijo turizma in tesarstva ter predelavo kmetijskih pridelkov so v Uenoju, sosednji vasi Nanmoku-

ja, uspeli zadržati 20 % ljudi, ki so se priselili v vas. Tamkajšnja stopnja staranja prebivalstva je v primerjavi z okoliškimi vasmi manjša. Vasi Ueno je to uspelo zaradi uspešne regionalne politike (Nishino 2015) in novozgrajenega predora, ki ji je omogočil boljšo prometno povezavo. Vendar pa v iskanju načina možnosti za oživitev gorskih vasi večina med njimi ni bila dovolj uspešna. Očitno je, da za tovrstna naselja Japoncem za zdaj še ni uspelo najti vsestransko dobre prakse spodbujanja gospodarskega razvoja in priseljevanja. Strmo površje še vedno v veliki meri omejuje možnosti revitalizacije gorskih vasi. Fujita (2011, 2) celo pesimistično predpostavlja, da je zaradi recesije gozdarstva kot ključne gospodarske dejavnosti gorskih območij njihov nadaljnji obstoj nemogoč.

Slika 6: Lega vasi Nanmoku (foto: Ivana Moguš Yamada).

Slika 7: Kamniti zidovi v vasi Nanmoku (foto: Ivana Moguš Yamada).

Obrobnost gorskih vasi kot spremljevalec gospodarskih sprememb

Čeprav je bila Japonska leta 1603 združena pod nadvlado šoguna Tokugawe, je ostala razdeljena na več kot 250 samostojnih domen, ki so medsebojno trgovale. Sledili sta približno dve stoletji miru, v tem času je Japonska doživela gospodarski in kulturni razcvet ter hitro rast prebivalstva. Na koncu 18. stoletja je kar 7 % Japoncev živelo v mestih, medtem ko je takrat v Evropi v mestih prebivalo samo 2 % ljudi (Rath 2007, 478). Zaradi tolikšnega deleža meščanov je bilo zanje treba zagotoviti ogromne količine riža, rib, lesa, blaga za oblačila in gradbenega materiala. Tovrstni

izzivi so zahtevali prilagajanje gospodarstva ter specializacijo pridelave in proizvodnje.

S prihodom evropskih in ameriških trgovcev na japonske otoke sredi 19. stoletja je rivalstvo med domenami nadomestil skupen nacionalni ponos. Z t.i. Meiji restavracijo, ali obnovo cesarske oblasti, leta 1868 je prišla nova ureditev, ki je do tedaj tekmujoče domene tesneje povezala in se usmerila v industrializacijo države, s čimer naj bi bila ta konkurenčna v svetovnem gospodarstvu.

Na začetku 20. stoletja je bila v razvoju japonskega gospodarstva vsa skrb namenjena težki industriji ter razvoju mest in industrijskih središč, medtem

ko je bilo podeželje zanemarjeno, četudi so bila podeželska naselja glavni vir delovne sile, saj vsi odrasli niso mogli najti dela v kmetijskih opravilih. Uspeh te politike je bil izjemen in je postal temelj za hiter gospodarski razvoj po drugi svetovni vojni ter pojav »japonskega gospodarskega čudeža«. Tako je bila Japonska že leta 1920 na dobri poti industrijske in imperialistične velesile.

Eden od ukrepov, s katerimi so se Japonci lotili prilagajanja gospodarstva novim izzivom, je bil tudi specializacija nekaterih pokrajin za določene poljščine, kar je bilo izvedeno na podlagi naravnih razmer. Tako se je gojenje murv in sviloprejk razširilo na goratih območjih s hladnimi in vlažnimi do-

linami največjega otoka Honšuja. Z naraščanjem mestnega prebivalstva in širjenjem poslovanja se je poraba svile močno povečala, zato se je sviloprejestvo skupaj z drugimi industrijskimi panogami iz mest selilo na podeželje. Mestni obrtniki seveda niso izginili in so še naprej imeli monopol nad določenim delom proizvodnje, vendar je do konca obdobja Edo (1603–1868) industrija kot celota še vedno prevladovala na podeželju (Smith 1959, 69–75). Svila je bila glavni japonski izvozni produkt od leta 1850 pa vse do zgodnjih šestdesetih let 20. stoletja. Dobiček, potreben za financiranje japonske »industrijske revolucije«, je v veliki meri izhajal iz tradicionalnega

svilarstva in druge tekstilne industrije. Sklenemo lahko, da je prav povpraševanje po svili v zahodnih državah botrovalo vzponu Japonske kot svetovne trgovinske sile, in, da je bila svila ključ japonskega gospodarskega čudeža.

Ob tem so vojaške akcije Velike Britanije v obeh opijskih vojnah in med uporom Taiping uničile nekdanje močno kitajsko svilarstvo v mestu Suzhou. Z vzpostavitvijo zunanje trgovine v Jokohami leta 1859 je svila postala glavni izvozni artikel in Japonska je postala njen največji svetovni dobavitelj. Svila in svileni izdelki so bili glavni vir državnega dohodka. V obdobju 1881–1893 je njihova prodaja

prispevala kar 36 % vrednosti celotnega izvoza. Proizvodnja surove svile je na Japonskem naraščala do leta 1934 (Shimatsu 2004).

Dokler je bilo povpraševanje po svili v Združenih državah Amerike veliko, je trgovina s svilo prinašala izjemno blaginjo v številne gorske vasi, ki so bile usmerjene v svilarstvo. Toda njegov razcvet je sčasoma začel usihati, predvsem zaradi zmanjšane povpraševanja v času svetovne gospodarske krize po letu 1930. Po drugi svetovni vojni pa je bila industrija svile obsojena na propad zaradi navdušenja nad zahodnimi oblačili in sodobnejšim načinom življenja.

Slika 8: Podrobnost iz vasi Nanmoku (foto: Ivana Mogoš Yamada).

Izguba svilarške tradicije je gospodarsko negativno vplivala na mlade, saj domača tekstilna industrija kot glavni delodajalec ni zmoгла zagotoviti nadomestnih delovnih mest (Shimatsu 2004).

Kot posledica procesa, s katerim si je Japonska postopoma zagotovila status ene vodilnih gospodarskih sil v Aziji in svetu, so po vsej državi na različne načine nastajala obrobna območja. Wigen (1995, 21) ugotavlja, da je širjenje japonske nadvlade v zahodnem Pacifiku temeljilo na zmožnosti države učinkovito preusmerjati obstoječe regionalne vire in spreminjati pokrajino skladno z interesi nacionalnih ciljev. V analizi obrobnosti regije Shimoina v prefekturi Nagano Wigen ugotavlja, da je imelo svilarstvo v gospodarskem razvoju zelo protislovno vlogo. » ... medtem ko se je izkazalo, da je razvoj svilarstva dolino preoblikoval v nedvomno periferijo japonske države, je bila

prav ta podrejenost ključnega pomena, da sodobna japonska država ni postala obrobje svetovnega kapitalističnega sistema ...« (Wigen 1995, 266). Shimatsu (2004, 184) ta pojav imenuje japonski model modernizacije, v katerem se tradicionalno lokalno proizvodnjo žrtvuje v korist industrializacije zahodnega tipa.

Primer vasi, ki se je prilagajala zahtevam in potrebam države, je že omejenjena vas Nanmoku na jugozahodu prefekture Gunma. Vas se je razvijala od obdobja vojskujočih se držav (1467–1603) skozi obdobje Edo, ko so njen razvoj zaznamovali brusilni kamni. V obdobju Edo je bil Nanmoku glavni dobavitelj brusilnih kamnov za takratno vlado v sedanjem Tokiu. Brusilne kamne so pridobivali do konca 19. stoletja.

Čeprav so v prefekturi Gunma tudi po drugi svetovni vojni ohranili vlogo glavnega proizvajalca svile na Ja-

ponskem, se je število kmetov, ki so se ukvarjali s svilarstvom, vseskozi zmanjševalo. To velja tudi za Nanmoku, kjer je bilo svilarstvo dolgo osrednja gospodarska panoga, vendar zaradi nadzora izvoza japonskih tekstilnih izdelkov in liberalizacije tekstilnega trga že od srede petdesetih let prejšnjega stoletja ni več dovolj dobičkonosno (Nishino 2008, 266). Ko je poslovanje s sviloprejkami začelo nazadovati, je glavni vir dohodka postal krompir *konnyaku*, ki je leta 1965 izpodrinil svilarstvo kot najbolj dobičkonosno panogo in se kot glavna dejavnost obdržal do leta 1975.

Visoke cene krompirja *konnyaku* v obdobju Showa (1926–1989) so bile razlog, da je njegovo gojenje postalo temelj tamkajšnjega kmetijskega gospodarstva. Obdobje razcveta se je začelo po drugi svetovni vojni in je trajalo do leta 1974, tako da je bil Nanmoku po celi Japonski znan kot »vas krompirja *konnyaku*« (Raziskovalni inštitut za kulturo ... 2009, 10), prefektura Gunma pa je je prevzela vodilno mesto v njegovi pridelavi. Čeprav se je med letoma 1955 in 1964 pridelava *konnyakuja* povečevala, se je njegovo gojenje med letoma 1965 in 1974 z izboljšanjem kultivarja začelo širiti na ravnice. Tako je bilo mogoče to vrsto krompirja na širšem območju pridelati v velikih količinah, kar je imelo za posledico zmanjšanje z visokimi stroški obremenjene pridelave v gorskih vaseh. Sledilo je znižanje cene in posledično se je zmanjšala tudi površina obdelovalnih zemljišč. Na opuščena terasirana polja murv in krompirja se je hitro razširil gozd.

Slika 9: Nanmoku_letu_2016 - Primerjava fotografij iste lokacije v vasi Nanmoku iz let 1974 in 2016 (zaraščanje kulturne pokrajine).

Nekateri prebivalci Nanmokuja so skušali oživiti stare obrti in tradicionalne dejavnosti, vendar so kmalu spoznali, da se ne da preživljati na podlagi lokalnih virov, zato so mnogi med njimi vas zapustili.

Obrobnost gorskih vasi je napredovala kot spremljevalka gospodarske reorganizacije, ki so jo zaznamovale predvsem spremembe v sestavi industrije. Po prebroditvi naftne krize v sedemdesetih let prejšnjega stoletja se je rast japonskega gospodarstva umirila. Predelovalna industrija je celo nazadovala in prešla v recesijo. V tem kritičnem obdobju je država gospodarstvu gorskih vasi namenjala veliko pozornosti, zlasti s spodbujanjem tipičnih lokalnih proizvodov, za katere se uporabljajo razpoložljivi lokalni viri. Nazadovanje gozdarstva kot glavne dejavnosti goratih območij je povzročilo zmanjšanje vitalnosti številnih gorskih krajev. Zaradi svilarstva in industrijskih potreb se je za krajši čas uveljavila proizvodnja oglja, vendar se je zaradi alternativnih energijskih virov povpraševanje po njem občutno zmanjšalo. Svilarstvo je nazadovalo tudi zaradi cenene uvožene surove svile, kar je povzročilo gospodarsko nazadovanje gorskih vasi. Na drugi strani se je japonska industrija preoblikovala, v petdesetih letih 20. stoletja pa se je gospodarska aktivnost s kmetijstva in gozdarstva preusmerila v težko industrijo (Nishino, 2007).

Sklep

Sodobna preobrazba Japonske je gorske vasi, kakršna je Nanmoku, v mnogih pogledih zrinila na obrobje Tokija in drugih pomembnih gospodarskih

Slika 10: Zapuščene hiše v vasi Nanmoku (foto: Ivana Moguš Yamada).

središč Japonske. Vendar Nanmokuja ni mogoče obravnavati zgolj v okviru matične države, saj je na eni strani postal tudi del korenitih sprememb na svetovni ravni in na drugi del svojske preobrazbe na lokalni ravni. Zato na preoblikovanje pokrajine japonskih gorskih vasi ni mogoče gledati zgolj skozi prizmo vsesplošne industrializacije Japonske kot sestavnega dela globalizacije svetovnega gospodarstva, ki jo je zagnala kapitalistična družbeno-gospodarska ureditev.

V preteklosti japonska vlada ni spodbujala industrijskih panog v gorskih vaseh na način, ki bi lahko zavrl negativne učinke globalizacije. Tudi sedanja gozdarska politika ne spodbuja uporabe domačega lesa. Na drugi strani japonska vlada ni naklonjena spodbujanju kmetijstva v gorskih vaseh, kjer pridelajo le še manjše količine kmetijskih pridelkov, čeprav ozaveščeni potrošniki, ki zahtevajo kakovostno hrano, podpirajo ekolo-

ško kmetovanje, za katerega so v gorskih vaseh zelo ustrezne razmere.

Širjenje gozdov in zaraščanje kmetijskih zemljišč je mogoče nadzorovano uravnavati z aktivnim gospodarjenjem z gozdovi, uporabo lesne biomase, ohranjanjem predelave lesa in razvojem lesne industrije, pa tudi s spodbujanjem kmetijstva. Tega seveda ni mogoče izvesti, če ni ljudi, ki bi to počeli. Tako kot povsod tudi na Japonskem brez ljudi ni mogoče ohraniti kulturne pokrajine. Zato bi morala biti rast prebivalstva v gorskih vaseh prioriteta za razreševanje nakopičenih demografskih problemov, predvsem staranja in odseljevanja mladih. Ob tem pa se je treba zavedati, da staranje ni omejeno le na gorske vasi, ampak postaja pomembna ovira za nadaljnji razvoj celotne Japonske. Stanje Nanmokuja je očitno kruta usoda, ki čaka številne gorske vasi, če ne bodo načrtno vzpostavljeni konkretni razvojni ukrepi.

Soočena s starajočo se družbo in množičnim odseljevanjem s podeželja, se država že desetletja spopada z izzivi spodbujanja rojstev in zadrževanja ljudi na podeželju, pri čemer pa je dokaj neuspešna. Hitro staranje prebivalstva je tudi izziv pri ugotavljanju, kako na gorskih območjih kljub majhne-

mu številu ljudi primerno izkoristiti lokalne vire. Politike, zasnovane z namenom, da bi ublažile razlike med mesti in goratim podeželjem, je treba dopolniti in poiskati način, kako vsem, kakršna je Nanmoku, poiskati novo trajnostno vlogo, ki bo spodbujala tako ohranjanje kulturne pokrajine

ne kot trajnostni razvoj. Čeprav se ne ve, ali bo Japonski v razmerah hitrih družbenih sprememb uspelo ohraniti tradicionalno podeželsko pokrajino gorskih vasi, je pomembno, da se zavedamo nenehnih sprememb v družbi in njihove vloge v ciklu spreminjanja kulturnih pokrajin.

Viri in literatura

1. Akaishi, N. 2004: (*Sanson ni okeru yakihata no suitai to rin'ya riyō no henka*) Nazadovanje požigalništva in spreminjanje rabe gozda v gorskih vaseh. (Rekishichirigaku) Zgodovinska geografija 46-3, 32–43
Medmrežje: http://hist-geo.jp/pdf/040/046/219_032.pdf (22. 4. 2016).
2. Fujita, Y. 1989: Land-use Change in the Mountains of Japan since the period of Higher Economic Growth Proceedings of the Ashikawa-Sapporo International Symposium. Land-use Change. Hong Kong, 85–101.
3. Fujita, Y. 2011: (*Sanson seisaku no tenkai to sanson no henyō*) Razvoj politike in preobrazba gorskih vasi. Tokio.
4. Fujita, Y., 2013. Changes in mountain villages and policies for the development of mountain areas in Japan. V: Sargent, J. Wiltshire, R (ur.). Geographical studies and Japan, Routledge, New York, str. 47–53.
5. Nishino, T. 2007: The Present Conditions of Mountain Villages in Japan and Policy Strategies for Positive Regional Promotion. Bilten Ekonomske univerze Takasaki 43-2, 136–152.
Medmrežje: <http://www1.tcu.ac.jp/home1/sanken/pdf/43-12/43-12nishino.pdf> (25. 3. 2016).
6. Japonsko ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo, 2015. Stanje in prihodnje usmeritve v gorskih vaseh, str. 17.
Medmrežje: <http://www.mlit.go.jp/common/001079948.pdf> (13. 5. 2016).
7. Mogaš, I. 2016. Spreminjanje kulturne pokrajine gorskih vasi na Japonskem – primer vasi Nanmoku. Diplomsko delo, Filozofska Fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
8. Nishino, T. 2008: (*Gendai sanson chiiki shinkō-ron*) Teorija razvoja sodobnih gorskih vasi. Tokio.
9. Nishino, T. 2010: Regional Policies for Sustainable Development of Mountain Villages in Japan. Geographical Review of Japan 82, 126–136.
10. Nishino, T. 2012: (*21 seiki shotō ni okeru Nihon no sanson no genjō to sono ruikei*) Sedanje razmere v japonskih gorskih vaseh in vrste gorskih vasi. Takasaki keizaidagaku ronshū, 54-4, 41–57.
Medmrežje: http://www1.tcu.ac.jp/home1/kgakkai/ronsyuu/ronsyuukeisai/54_4/nishino.pdf (17. 5. 2016).
11. Nishino, T. 2014: (*Sanson no tochi riyō henka to kyō-teki kadai*) Izzivi spremembe rabe zemljišč v današnjih gorskih vaseh, 42–53.
Medmrežje: http://www.lij.jp/html/jli/jli_2014/2014fall_p042.pdf (17. 4. 2016).
12. Nishino, T. 2015: (*Nihon'ichi no kōrei-ka sanson no keisei yōin ni kansuru ichikōsatsu - Gunma ken nanmokumura to jinryū machi o jirei to shite*) Raziskave na področju dejavnikov staranja prebivalstva v prefekturi Gunma – študije primerov iz vasi Nanmoku in mesta Kanna. (Takasaki keizaidagaku sangyō kenkyūjo) Industrijski raziskovalni inštitut fakultete za ekonomijo v Takasakiju. 5–2, 30–46.
Medmrežje: <http://ci.nii.ac.jp/naid/110009892219> (19. 3. 2016).
13. Nishino, T. 2016: (*Gunma ken no okeru yōsan suitai-go no chiiki no taiō to genkai-ka mondai*) Spremembe rabe zemljišč po upadu svilarstva v prefekturi Gunma po drugi svetovni vojni in marginalizacija gorskih vasi. (Takasaki keizaidagaku chiiki kakakukenkyūjo) Inštitut za regionalno znanost ekonomske fakultete v Takasakiju, 51-2, 3–26.
Medmrežje: <http://ci.nii.ac.jp/naid/110010026075> (12. 7. 2016).
14. Rath, E. C. 2007: Rural Japan and Agriculture. A companion to Japanese history. Malden, Oxford, Victoria, 477–492.
15. Raziskovalni inštitut za kulturo folklore Saitama, 2009. (*Nanmokumura no mingū kon'nyaku-tsukuri to sono yōgu*) Ljudska orodja vasi Nanmoku. Predelava krompirja konnyaku in orodje za njegovo pridelavo. Nanmoku, Tokio.
16. Shimatsu, Y. 2004: In the Mountain's Shadow: Japan's Silk Reelers Blazed an Asian Path of Economic Development. Journal of Mountain Science 1-2, 183–191.
Medmrežje: <http://link.springer.com/article/10.1007/BF02919340> (25. 3. 2016).
17. Smith, C. T. 1959: The Agrarian Origins of Modern Japan. Stanford.
18. Wigen, K. 1995: The Making of Japanese Periphery 1750–1920. Los Angeles.

Slovenija VII

Ljubljansko geografsko društvo je v sodelovanju z Založbo ZRC pripravilo nov knjižni vodnik – Slovenija VII. Pet let je minilo od izida šeste knjige ekskurzij po Sloveniji. Sedem društvenih ekskurzij, ki so bile izvedene v letih 2012, 2013 in 2014, je naravno- in družbenogeografsko, kartografsko ter slikovno predstavljenih na 145 straneh tako, da se lahko posameznik ali skupina samostojno odpravi na pot odkrivati lepote slovenskega podeželja. Trije predlogi poti, ki so jih napisali pretežno geografi, so v vzhodni, štirje v zahodni Sloveniji.

Med drugim izvemo, kako deluje črpalna hidroelektrarna (Banjšice, avtorica *Adrijana Perkon*), spoznamo, kako izgleda prenovljeni del Železnikov imenovan Plac (Selška dolina, *Marjan Luževič*) in prebiramo, kako nastane mineralna voda (Obsotelje in Kozjansko, *Magda Grobelšek*).

Lahko se podučimo o ekoremediacijah in samooskrbi (Dravinjska dolina in Dežela učnih poligonov, *Ana Vovk Korže*), spoznamo slovensko najbolj severno gričevje (Zahodno Goričko in njegov turistični potencial, *Martina Košar*), izvemo podrobnosti o podmornici Jugoslovanske vojne mornarica (Pivka in njena vojaška zgodovina, *Matjaž Ravbar*) in preberemo o geomorfoloških značilnosti kamnine, po kateri je predstavljena primorska pokrajina dobila ime (Nekaj geomorfoloških posebnosti slovenske Sive Istre, *Matija Zorn, Miha Staut, Gregor Kovačič*).

Med opisanimi potmi v slikovitem vodniku Slovenija VII, ki je izšel leta 2017 v Ljubljani, je bilo več ekskurzij izvedenih na kraškem površju (tudi osameli kras). Nekatere skupne teme tega vodnika so tudi poplave, samooskrbno in ekološko kmetovanje ter vinogradništvo, gozdnatost, ohranjanje naravne in kulturne dediščine, zavarovana območja, obmejnost, železniška povezava, upadanje števila prebivalcev, učne poti ter vključenost domačinov pri razvoju turizma.

Vodnik je priročen tako za kabinetno raziskovanje kot za na teren tako za učence, učitelje, študente, popotnike, turiste, turistične vodnike, športne navdušence ... skratka vse slovensko govoreče nadobudneže, ki želijo izvedeti nekaj več o predstavljenih pokrajinah in se tja tudi odpraviti.

Vodnik lahko kupite v knjigarni Azil na ZRC SAZU (Novi trg 2, Ljubljana) ali si ga sposodite v knjižnicah. Člane Ljubljanskega geografskega društva pa nas je vodnik pričakal kar v poštnem nabiralniku. Vabljeni k branju!

dr. Lucija Lapuh

Zborovanje slovenskih geografov – festival geografije Med Pohorjem in Slovenskimi goricami

Maribor, 22.–23. september 2017

Tokratno, že 22. zborovanje slovenskih geografov je bilo v regionalnem pogledu posvečeno Podravju, pokrajini med Pohorjem in Slovenskimi goricami. Organiziral ga je Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Mariboru, v sodelovanju z Zvezo geografov Slovenije. V Mariboru smo se pred tem geografi zbrali že leta 1954 na 2. kongresu slovenskih geografov in leta 1978 na 11. zborovanju slovenskih geografov, v Podravju, in sicer na Ptujju pa je leta 1996 potekalo tudi 17. zborovanje.

Organizatorji so letošnje zborovanje podnaslovili festival geografije. Beseda festival se je v preteklosti pogosto uporabljala za verske praznike, v novejšem času pa se uporablja za zelo različne dogodke, ob tem pa ohranja pridih prazničnega. Tudi zborovanje je velik praznik za geografijo, geografije in geografe! Obležimo ga vsake štiri leta. Žal pa je tokratno druženje bilo nekoliko krajše kot običajno saj je prvič trajalo le dva in ne kot do sedaj tri ali več dni. Verjetno so organizatorji predpostavljali, da bi si zaradi številnih obveznosti marsikdo težko vzel več kot dva dni časa?! Pa vendarle gre za srečanje s stanovskimi kolegi, za katerega bi se moral najti čas! Čeprav število udeležencev od zborovanja do zborovanja sicer upada, se nas je tokrat kljub vsemu zbralo nekaj čez sto udeležencev. Kot so zapisali organizatorji v uvodu programa zborovanja: *»Stanovska srečanja niso kar tako. Še posebej v času, ko na veliko komuniciramo preko posredni-*

kov – telefonov, elektronske pošte in socialnih omrežij, omogočajo neposreden stik s kolegi, vračajo nas v stare čase, priključijo spomine in obudijo prijateljstva – povsem drugače kot na spletu.» Poleg druženja je osnovni namen zborovanj predstavitev dosežkov in strokovnih spoznanj, izmenjava izkušenj in idej ter geografska proučitev pokrajine v kateri le-to poteka. Podravje je bilo na tokratnem zborovanju prikazano z vidika naravnih, družbenih in kulturnih razmer, del strokovnih prispevkov pa je obravnavala novosti pri pouku geografije.

Ob zborovanju je izšla tudi monografija z naslovom **Geografije Podravja**, ki so jo uredili dr. Vladimir Drozg, dr. Uroš Horvat in dr. Eva Konečnik Kotnik. V njej je objavljenih 19 znanstvenih prispevkov 25-ih avtorjev, ki, kot zapisano v povzetku monografije, *»obravnava aktualne teme o naravnih in družbenih značilnostih Podravja, med njimi je nekaj takih, ki si šele utirajo prostor v regionalni geografiji.»* Razdeljeni so v štiri vsebinske sklope: geografija naravne pokrajine, geografija kulturne pokrajine, geografija urbane pokrajine in geografija na mikro ravni.

Zborovanje je potekalo na Filozofski fakulteti v Mariboru. V imenu organizacijskega odbora ga je otvoril dr. Vladimir Drozg, zbrane so v uvodnih nagovorih pozdravili še predsednik Zveze geografov Slovenije dr. Stanko Pelc, predstojnik Oddelka za geografijo dr. Igor Žibera, prodekanja Filozofske fakultete UM Marina Tavčar Kranjc in poslanka v Državnem zboru RS Vesna

Vervega. V prvem sklopu predavanj so svoje poglede na pokrajino in položaj slovenske geografije predstavili dr. Lučka Lorber z Industrializacija, de industrializacija in regeneracija Maribora, mag. Igor Lipovšek s Koliko in kdaj je pouk geografije raziskovalen?, dr. Andrejka S. Gornik z Matura iz geografije, dr. Simon Kušar s Prizadevanja geografov na področju normativne urejenosti prostorskega načrtovanja v Sloveniji in dr. Mimi Urbanc z (Ne)omejene možnosti geografije na projektnem trgu? Med krajšim odmorom je potekala otvoritev razstave raziskovalnih in pedagoških dosežkov, na ogled je bila razstava o Triglavskem ledeniku, predstavljeni pa so bili tudi potopisni dokumentarni filmi. Drugi sklop predavanj je pričela dr. Karmen Kolnik s predavanjem Kompetence učiteljev geografije na prostem. Sledila so predavanja dr. Igorja Žiberne Spreminjanje rabe tal na območju ob panonske severovzhodne Slovenije v obdobju 2000–2015, dr. Roka Cigliča, dr. Blaža Komaca in mag. Miha Pavška Atlas toplotnega otoka v mestih ter predavanje dr. Jurija Kunaverja Obča in regionalna geografija kot snov v Tretji univerzi – izkušnje in spoznanja. Dopoldanski sklop predavanj sta zaključili ddr. Ane Vovk Korže s predstavitev Ekosistemskih značilnosti Dravinjskih gor in dr. Lucija Lapuh s predavanjem Podravska regija v luči zadnje gospodarske krize.

Po kosilu v fakultetni restavraciji Piano je sledil popoldanski terenski del, kjer smo udeleženci lahko izbirali med dvema ekskurzijama. Na ekskurziji po Mariboru so se udeleženci pod vodstvom dr. Lučke Lorber seznanili z ukrepi gospodarske, socialne ter prostorske

sanacije na industrijskih območjih, ki so nekoč generirala mestni razvoj. Obiskali so industrijske cone Studenci, Melje ter Tezno, kjer so si med drugim ogledali tudi »podzemne rove« v starem industrijskem kompleksu. Ostali udeleženci smo z dr. Igorjem Žiberno obiskali Zahodne in deloma Srednje Slovenske gorice, kjer smo se seznanili z naravnimi ter nekaterimi družbenogeografskimi značilnostmi območja. Povzpeli smo se na razgledni stolp na Plačkem vrhu, si ogledali pred kratkim odkrito manjšo kraško jamo v Jakobskem dolu, teren pa smo, kot se za obisk vinorodne pokrajine spodobi, zaključili z degustacijo lokalnih vin.

Zvečer nas je pot vodila na Meranovo, kjer so nas v sproščenem vzdušju in glasbeni spremljavi pogostili z odlično lokalno kulinariko. Po večerji je sledila podelitev priznanj Zveze geografov Slo-

Slika 1: Čeprav se nas je zbralo nekaj čez sto udeležencev je predavalnica za 400 ljudi delovala precej prazno (foto Tatjana Kikec).

venije pod vodstvom dr. Mimi Urbanc. Sledil je Občni zbor Zveze geografov Slovenije, na katerem smo poleg novih članov v organe izvolili tudi novega predsednika naše krovne organizacije. Funkcijo je prevzel mag. Igor Lipovšek, ki mu na tem mestu iskreno čestitamo in mu želimo uspešno krmarjenje naše stanovske barke! Za uspešno vodenje, vložen trud, energijo in nenazadnje čas se zahvaljujemo tudi dosedanjemu predsedniku dr. Stanku Pelcu. Družabni večer smo zaključili razmeroma zgodaj, smo se pa zato dobro naspali in si nabrali energije za naslednji dan.

Drugi dan zborovanja se je pričel s predavanji, kjer so svoje prispevke predstavili Andrej Grmovšek in Simon Verbič Celostno upravljanje rečnih koridorjev v teoriji in praksi – primer koridorja ravninske reke, dr. Danijel Ivajnsič in dr. Igor Žiberna Prostorsko-časovna razporeditev prometnih nesreč v Mariboru ter Maja Vičič Krabonja Kam ciljam in katero izobraževalno tehnologijo pri tem izberem? Sledila so predavanja Sandre Zvonar Kako geografi, na Zavodu RS za varstvo narave, prispevajo k izobraževanju o varstvu narave, dr. Jerneja Tirana in Boštjana Roglja Geografski vidiki volitev v Podravju ter predavanje dr. Mateja Gabrovca, dr. Marjana Lepa in mag. Beno Mesarca Potovalne navade Mariborčanov – kaj je drugače kot v Ljubljani? Prvi sklop predavanj je zaključila mag. Florjana Ulaga s prispevkom Motnost vode in premeščanje suspendiranih snovi v Podravju, pred krajšim odmorom pa nam je dr. Eva Konečnik Kotnik predstavila prve rezultate spletne klepetalnice. Sledil je drugi sklop predavanj s predstavitvami prispevkov dr. Vladimirja Korošca Soci-

alno-ekonomski razvoj naselij Cirkovce, Gorišnica, Stoperce in Sv. Tomaž po letu 1996, Nataše Mrak Uporaba e-učbenikov pri pouku geografije ter dr. Blaža Repeta Pohorje – slovenska pedološka posebnost. Vilijem Podgoršek je zbranim spregovoril o Kameninski zbirki pri pouku geografije, dr. Irena Mrak in Mirsad Skorupan sta predstavila projektno nalogo GeoBioBlitz, dr. Barbara Lampič, dr. Tatjana Kikec in Nejc Bobovnik pa so podali Ocenoneizkoriščenega potenciala degradiranih in opuščanih zemljišč v Podravski statistični regiji.

Ob koncu predavanj sta zborovanje z govorom zaključila nekdanji in nov predsednik Zveze geografov Slovenije dr. Stanko Pelc in mag. Igor Lipovšek. Po kosilu smo se odpravili na teren v Dravinjske gorice, kjer nam je ddr. Ana Vovk Korže predstavila samooskrbo na 1,5 km². Seznanili smo se z zasnovo učnega poligona Dole kot mini rodovne posesti za samooskrbo in izobraževanje. Prav za konec pa smo bili deležni še degustacije odličnega domačega kruha lokalnega kmetovalca.

V veliki pestrosti in prepletu vsebin z znanstvene, aplikativne in šolske geografije je vsakdo od udeležencev zborovanja našel kaj zase, del pokrajine med Pohorjem in Slovenskimi goricami pa smo, kot se za geografje spodobi, spoznali tudi na terenu. Zborovanje je potekalo v prijetnem vzdušju, kar gre zahvala tako številnim udeležencem, avtorjem prispevkov kot tudi organizatorjem, ki si zaslužijo pohvalo za uspešno organizacijo dogodka!

Tatjana Kikec

Priznanja ZGS

Na 22. Zborovanju slovenskih geografov v Mariboru je krovna stanovska organizacija, Zveza geografov Slovenije podelila priznanja vsem tistim, ki so v preteklosti ali v zadnjem obdobju tako ali drugače zaznamovali geografijo predvsem v Sloveniji.

Častni predsednik ZGS je postal dr. Jurij Kunaver. Ta častni naziv pomeni potrditev večletnega zavzetega in predanega dela v stanovski organizaciji ter uspešnega raziskovalnega, pedagoškega in strokovnega dela na področju geografije. Zasluge, ki jih lahko pripišemo novemu častnemu predsedniku so številne, izpostavimo pa lahko: ustanovitev Društva učiteljev geografije, pobudnik Ilešičevih dnevov, zasnova revije Geografija v šoli, predsednik Zveze geografskih društev. Danes je močno angažiran pri popularizaciji geografije na Univerzi za tretje življenjsko obdobje. Njegov raziskovalni opus na področju visokogorskega krasa in didaktike geografije je prav tako zavdanja vreden.

Častni član ZGS je postal dr. Peter Jordan. Profesor geografije na dunajski Univerzi, je že več desetletij povezan s slovenskimi geografi, s Slovenijo ter s Slovenci na Koroškem. Zaslužen je za uvedbo slovenskih krajevnih imen na uradnih topografskih kartah Avstrije, zavzemal se je za vprašanja slovenske manjšine na Koroškem in za uveljavitev slovenskih geografskih imen v javni rabi in na topografskih kartah. Sodelovanje s slovenskimi geografi se je začelo z Atlasom vzhodne

in jugovzhodne Evrope in nadaljevalo v okviru UNGEGN, delovne skupine Združenih narodov o eksonimih, z geografskimi srečanji Adriatic Forum, z nastajajnjem odmevne mednarodne delavnice »Borders3« ter pri ustanavljanju Avstrijskega raziskovalnega inštituta v Ljubljani.

Melikovo priznanje za znanstvene dosežke na področju geografije je prejel dr. Dušan Plut. Dušan Plut je s pedagoškim, znanstvenim in strokovnim delom ter javnim delovanjem, predvsem na področju spodbujanja in uvajanja načel varovanja geografskega okolja in sonaravnega razvoja, pomembno prispeval k razvoju, ugledu, popularizaciji in prepoznavnosti geografske vede. V več desetletnem delovanju je obogatil slovensko geografijo, uveljavil nove smeri geografskega poučevanja, pomembno prispeval k razvoju metodologije, bil je uspešen pri prenosu geografskih spoznanj v prakso ter pri popularizaciji geografije v javnosti. S poljudno-strokovnimi prispevki v časopisih in medijih se še vedno redno odziva na aktualna družbena in razvojna vprašanja Slovenije. V 80-tih letih 20. stoletja je aktivno deloval v Zvezi društev za varstvo okolja, leta 1989 je postal tudi ustanovni predsednik Zelenih Slovenije. Je avtor številnih znanstvenih monografij in člankov.

Melikovo priznanje za mladega znanstvenika je prejel dr. Matjaž Geršič. Priznanje je bilo Matjažu Geršiču podeljeno za raziskavo z naslovom *Slovenska pokrajinska imena kot dejavnik*

identitete. Ocenjena je kot vrhunsko geografsko delo z interdisciplinarnim značajem, ki ga je avtor uspel povzdigniti na zavidljivo znanstveno raven. Delo odlikuje celovita obravnava povsem nove tematike, izjemno poznavanje problematike zemljepisnih imen ter inventivna uporaba znanstvenih metod. Poleg omenjenega raziskovalnega uspeha je Matjaž Geršič avtor več znanstvenih prispevkov in soavtor štirih znanstvenih monografij.

Zlato plaketo ZGS je prejela ddr. Ana Vovk Korže. Ana Vovk Korže je v raziskovalnem delu odprla novo smer v spoznavanju pokrajine, in sicer ekostemski pristop ter s tem povezana področja trajnostnega urejanja prostora: ekoremediacije, samooskrba ter agroekologija. O tem je napisala več razprav, s čemer je obogatila in

DDR. Ana Vovk Korže ob prejetju zlate plakete ZGS (foto: Blaž Repe).

popularizirala tematiko med slovenskimi geografi. Njena bibliografija obsega blizu 1400 enot, od tega 15 znanstvenih monografij, učbenikov za srednje in osnovne šole, množico strokovnih prispevkov ter poročil o projektnih nalogah. Zelo pomembno področje sta tudi njeno aplikativno delo in izkustveno učenje na življenjskih in praktičnih primerih. Uredila je učna poligona v Modražah in Dolah, kjer že vrsto let pripravlja in vodi izobraževanje učencev in dijakov o sonaravnih oblikah urejanja okolja.

Srebrno plaketo ZGS je prejel dr. Horvat Uroš. Nagrajenec je predsednik Mariborskega geografskega društva od leta 2001, torej 17 let. Je

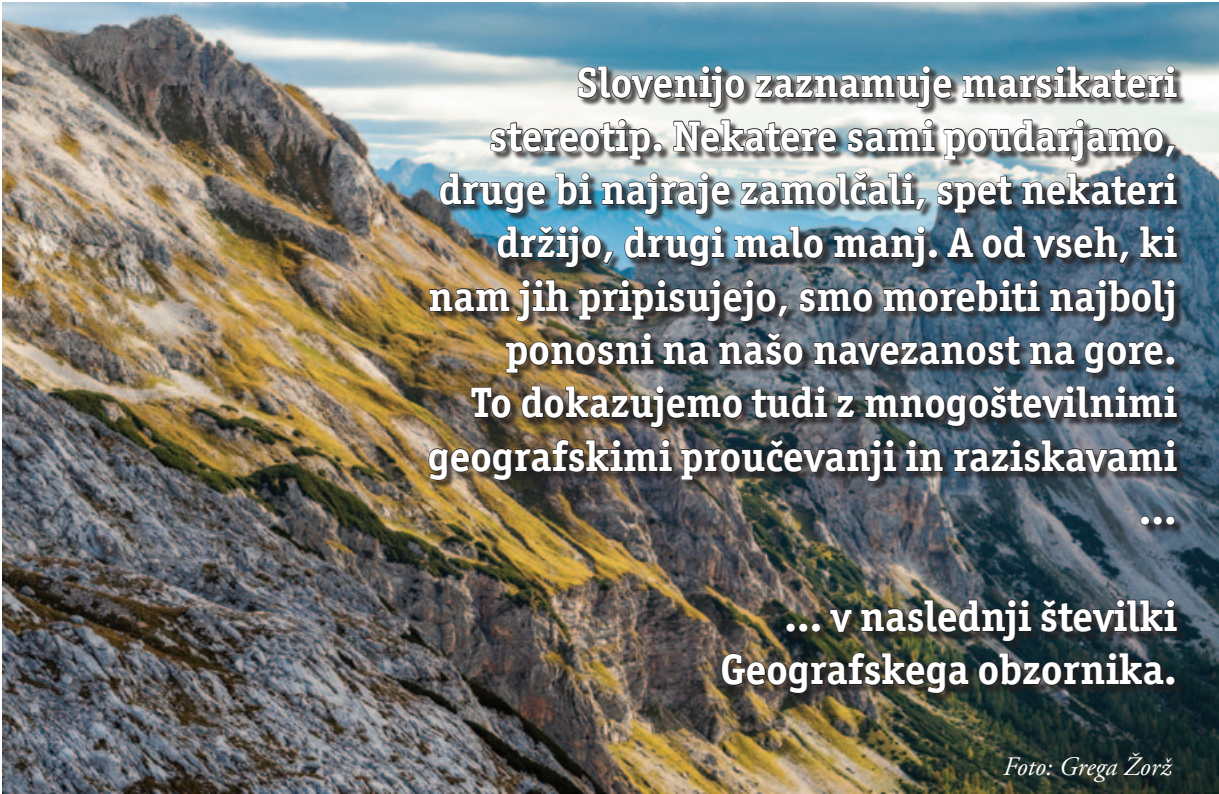
spiritus agens stanovske organizacije v Mariboru. Z rednimi mesečnimi predavanji je mariborsko geografsko društvo navzoče v zavesti študentov in številnih učiteljev geografije. Poleg tega je Uroš Horvat že vrsto let sodelavec gibanja Znanost mladini ter Mladi za napredek Maribora, kar posledno tudi krepi položaj geografije v strokovnih krogih in v javnosti.

Bronasto plaketo ZGS je prejel dr. Blaž Repe. Nagrajenec je visokošolski učitelj na Oddelku za geografijo Ljubljanske Univerze, vendar je to samo eno področje njegovega delovanja. Poleg tega je aktiven v Ljubljanskem geografskem društvu, v Zvezi geografov, v Slovenskem pedološkem

društvu, na Državnem izpitnem centru, ALUMNI klubu, Komisiji za uporabo GISov. Je urednik revije Geografski obzornik, poleg tega je angažiran tutor in želen mentor pri seminar-skih in magistrskih nalogah.

Pohvalo ZGS je prejel dr. Tajan Trobec. Nagrajenec si je priznanje prislužil z zavzetim delom v Društvu mladih geografov Slovenije ter v Ljubljanskem geografskem društvu, kjer že vrsto let opravlja funkcijo tajnika. Pri organizacijskih delih društva se je vedno pokazal kot skrben in zaupanja vreden sodelavec.

Vladimir Drozg, Mimi Urbanc, Blaž Repe

Slovenijo zaznamuje marsikateri stereotip. Nekatere sami poudarjamo, druge bi najraje zamolčali, spet nekateri držijo, drugi malo manj. A od vseh, ki nam jih pripisujejo, smo morebiti najbolj ponosni na našo navezanost na gore. To dokazujemo tudi z mnogoštevilnimi geografskimi proučevanji in raziskavami

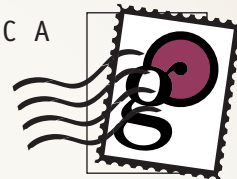
...

... v naslednji številki Geografskega obzornika.

Foto: Grega Žorž

G E O G R A F S K A R A Z G L E D N I C A

Kljub ne ravno rožnati sliki, ki jo predstavljamo v tokratnem Geografskem obzorniku, pa je Japonska nadvse čudovita, drugačna in vredna obiska.

Zlati paviljon v Kyotu	Poletni festival Uchiwa v mestu Kumagaya
Grad Matsumoto	

Japonski utrinki

*Foto:
Ivana Moguš Yamada
& Masahiko Yamada*

